STRIPSCHRIFT

Verschijnt maandelijks - nr. 157 - prijs f 5,25

21/04/82

Jean-Claude Mézières
Heavy Metal
Eric Schreurs

Oude nummers Stripschrift

Deze zijn nog steeds verkrijgbaar tegen de oorspronkelijke prijs. Vul de antwoordkaart in het hart van het blad in.

19 (*f* 2,25): Kabouterstrips, Paulus de Boskabouter nr. 14
55/56 (*f* 3,75): Special Peter de Smet de oer-Generaal, Fulco en de Miesmannetjes (uit 't Kapoentje).
65 plus (*f* 2,25): Interview Tibet, Rik Ringers leidt de dans (1955); Chick Bill; Tina; Jay Linch door Evert Geradts; De wonderen van Mu.
66 (*f* 2,25): Interview Franquin, Guust Flater, The Spirit van Wil Eisner, Dick Matena (over de Macaroni's); De wonderen van Mu.
68/69 (*f* 3,75): Marten Toonder-story Tom Poes en de schoonschijners Akim en Tarzan-pulpuitgaven; De wonderen van Mu.
70 (*f* 2,25): Marten Toonder 2 (Panda, Toonder-studio's); Jan van Haasteren; De wonderen van Mu; Tom Poes en de Schoonschijers.
74 (*f* 2,95): Zuiptor, Uco Egmond, Raymond Macherot (Chlorophyl. Poezekat); Domien ten Berge, Marten Toonder; professor Pi...
75/76 (*f* 4,25): Peter O'Donnell, Modesty Blaise; Willy Lohmann, Kraaienhove persiflage...
77 (*f* 2,95) Special Gerrit Stapel, Mijn vriend Andries; Aart Clerkx.
78 (*f* 2,95): Daan Jippes, Intercity Incident; interview 'Forest Bud' Sagendorf Popeye; Modesty Blaise.
79 (*f* 2,95) Jules Feiffer; Moem; Piet Wijn De Moorse Tovenaar; Tintin et moi
80 (*f* 2,95): Robbedoes, Fournier, The Hulk; De Tovenaar van Fop; De Moorse Tovenaar van Piet Wijn...
81/82 (*f* 4,25): Special Peyo, Smurfen; Depuis tekenaars; Tillieux en een Felix-herdruk
83 (*f* 2,95): Sjors en Pep (nu Eppo); Loriot; Dick Bos reclamestrip Glashard.
85 (*f* 2,95): Professoren in het Europese beeldverhaal (Zonnebloem, Barabas Adhemar, Sickbock, Prilwytskofsky, Kalker, Lupardi): Patty Klein. stripscenario's; Dick Bos...
86 (*f* 2,95): inhoudsopgave van Stripschrift nr. 49/50 t/m 84; Eddy Paape, SDCN...
87 :(*f* 2,95) Bert Bus, herdruk Nitokris, kartoenrubriek Ong-gezien, Toni Ungerer, Simpelman, Lucky Luke, LL-persiflage.
88 (*f* 2,95): Ridderspecial; Prins Valiant, De Rode Ridder, Vlaamse Ridderschap, Bob de Moor. Prins Valiant-persiflage, Wood, Tarzoon.
89 (*f* 2,95): Uitgeverij Casterman, Jacques Martin, Jacques Tardi, in de voetsporen van Jules Verne, Tardi-oorlogsstrip, Kuifje en de Picaro's, de 4 Helden, Craenhals, Kresse.
90/91 (*f* 4,60): Disney-special met Art Babbit, Floyd Gottfredson, Barks index, Fantasia, Donald Duck weekblad, Mickey Mouse- Donald Duck, een Bill Elder-persiflage, MM als oorlogsvrijwilliger.
92 (*f* 2,95): De auto in de strip, Jean Graton's Michel Vaillant, Julie Wood, MV strip, Strip en werkelijkheid bij MV, en Van strijd tot strip, Wim van Wieringen.
93 (*f* 2,95): herdrukken Pogo, Walt Kelly, Paulus de boskabouter, Toonder's Magister Hocus Pas, Jan Gerhard Toonder: De stripkunst van Marten Toonder. Ongezien: kartoen Yrrah uit VN.
94/95 (*f* 3,60): 2000 nummers Robbedoes-weekblad, hoofdredakteur Karel Cavens, de geboorte van Robbedoes in herdruk... Robbedoes index t/m nr. 2000; de dertigste verjaardag van het weekblad Kuifje, Pogo.
96 (*f* 3,25): Jijé-special interview, Pogologie, Jan Gerhard Toonder en Lo Hartog van Banda, Frans nieuws: La France Oh la la.
97 (*f* 3,25): Keizerstrip Trigië tekenaar Don Lawrence, Verdwenen Kuifjes door Har Brok teruggevonden, Selby Kelly weduwe van Pogotekenaar Walt.
98 (*f* 3,25): documentatie-nummer, Strips in de dertiger jaren, Herman Pieter de Boer: De Toverwereld van Doe mee. Mr. van Veen: De relatie kinderpretstripverhaal., Tripje, Gerrit Theodoor Rotman, George van Raemdonck, Bulletje en Boonestaak Soete suikerbollen van W.G. van de Hulst en Zn, Thijs IJs, Toonder's eerste beer... Barend Servet over Gijsje Goochem GG.
101 (*f* 3.95): Scenaristen special, Greg, Jacques Lob, Jean Michel Charlier, Pierre Dionnet; Blueberry, Pogo-persiflage door Wallace Wood/Harvey Kurtzman 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: De eerloze krijg.
102/103 (*f* 3,95): Kuifje weekblad, E.P. Jacobs, Bob de Moor en Claude Auclair. Lombard uitgaven, Henk J. Meyer, Rik Ringers, Eric de Noorman: De eerloze krijg.
104 (*f* 3,95): Subliem omslag van Joost Swarte en interview door Herman Pieter de Boer, verslag Kartoenale, Hollandse Stripschool, Pogo-herdruk, De eerloze krijg.
105)(*f* 3,95): 'Duckman' Carl Barks herdruk van een van zijn eerste Donald Duck verhalen, Daan Jippes; tien jaar Het Stripschap Tante Leny, Pogo en Eric de Noorman.
106 (*f* 4,95): Hugo Prattnummer, Luck Star O'Hara, VNU-story III, jaarlijkse stripdoorsnede, Pogo, Eric de Noorman.
107/108 (*f* 4,95): kapitein Rob, Pieter Kuhn, kapitein Robmusical, Evert Werkman, Eric de Noorman en Smurfen...
109/110 (*f* 4,95): Eppo-special, Henk Kuijpers (Franka), Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, De VNU-story IV, kritiek op vooroordelen strips, Kuifje in Zwitserland, Pogo en Eric de Noorman...
111 (4,25): Stripproduktienummer: ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena) scenaria, lettering, inkten, inkleuring, merchandising en syndication. Kapitein Rob, Pogo en Eric de Noorman...
112/113/114 (*f* 5,95): detectivestrips, Eisner en zijn Spirit, The Shadow, Schlomo Raven, Jack Palmer (Pétillon), Loro, Jess Long, Detectivefilms, Eric de Noorman.
115 (*f* 4,25): Strips en politiek, Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb, Eric de Noorman.
116 (*f* 4,95) Centsprenten en strips, Ben van Voorn en Piet van Elk, Alain Saint-Ogan, Toonder en Piëts Bassie, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en Eric de Noorman.
117/118 (*f* 6,50): Interview Blanc-Dumont, Jijé-polemiek, inhoudsopgave Stripschrift nrs. 85-117/118, redaktionele Top 20, 1978, een boekenspecial, Pogo afsluiting, Eric de Noorman.
119 (*f* 4,95): Lucky Luck, Morris en Goscinny, De Ballade van de Daltons, 50 jaar Kuifje, Marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt...
120 (*f* 4,95): Science Fiction met Leloup, Arman en Ilva, Dick Matena en Enki Bilal.
121 (*f* 4,95): Berni Wrightson, de horrorstrip op zijn best. De striphandel. De Stripkatalogus.
122/123 (*f* 6,50): Willy Vandersteen, Jerom, De blauwe reeks, Suske en Wiske wegwijzer.
124 (*f* 4,95): Palacios, strips op z'n Spaans, Noel Sickles, Stichter v.d. Caniffschool.
125 (*f* 4,95): Cuvelier-nummer met artikelen en herdruk, Pogo etc.
126/127 (*f* 6,50): De strips van Claire Bretécher, Ralph Bakshi, de animatieman.
128 (*f* 4,95): Guido Crepax en Valentina.
129/130 (*f* 6,50): Al Capp (1909-1979), Li'l Abner, Vakbond voor striptekenaars, Jacques Tardi.
131 (*f* 4,95): Dick Tracy, The Studio, Jeff Jones, Mike Kaluta, Berni Wrightson.
132 (*f* 4,95): Engelse dagbladstrips: Andy Capp, Jeff Hawke, Garth, Jane, The Perishers, Romeo Brown.
133 (*f* 4,95): Joost Swarte, Droomprijsvraag, Rose, Enquête.
134 (4,95): Beeldverhaal in de oorlog, Het beest is dood, Striphelden trekken ten oorlog.
135/136 (*f* 6,50): Willy Vandersteen artikelen, Klassieke strips uit Sprint, Blueberry, Jordaan.
137 (*f* 4,95): De kleine uitgevers, Rijperman, Yendor en Espee, De Vrije Balloen 5 jaar, Uderzo drinkt toverdrank.
138 (*f* 4,95): De familiestrips: Familie Snoek, Blondie, familie Doorzon, Jan, Jans en de kinderen, Prins Valiant.
139/140 (*f* 6,50): Theo van den Boogaard, Martin Lodewijk, Zweedse Strips.
141 (*f* 4,95): Daan Jippes naar Disney Studio's, Rostrum, Minitoe, Kapitein Rob + Romeo Brown.
142 (*f* 4,95): Droomprijsvraag, Dick Matena's witte kerst, The Empire strikes back, Indeks, Top-twintig.
143 (*f* 4,95): Amsterdam in strips, Kuifje voor het Amsterdamse gerecht, Lucca 14, Del Castillo.
144 (*f* 4,95): 1984, Ravian, Stripalbumkopers onderzocht, Prikkebeen.
145 (*f* 4,95) Frank Frazetta's Fantastische Wereld, 25 jaar Yrrah, Enki Bilal, Mort Walker: Sam's Strip.
146/147 (*f* 6,50): Floc'h, Dominique Hé, Terug naar de Klave Lijn.
148 (*f* 4,95): Robert Gigi, Scarlett Dream, Het gezicht van Eppo.

RUILADVERTENTIES

Gevraagd PEP nr. 34 1969. J.A. Nuesink, Langestraat 2, 7419 AT Deventer

Te ruilen: avontuur classics Hipcomics, Spinneman, Ilustrated Classics. A.T.H. Fred Penner, De onbekende stille, Garry Verth. Tel. 020-834402.

Aangeb. Piloot Storm-1-2-4 Valiant-Vivo compl. PEP Parade's Agent 327 1e druk Eppo extra Oscar & Isid. 4 Clifton 1-2 Lance Barton weekbl. Kuifje-Robb. etc. F. R. C. C. Donkers, Ploeghof 51, 6418 JH Heerlen, tel. 045-413240.

(Advertentie)

STRIPWINKEL 'OMBROSIUS' AMSTERDAM

Oostenburgergracht 69 – Tel. 020-224680

Gesp. in stripweekbladen

Molukkenstraat 86 – Tel. 020-945969

Gesp. in Ned. en Eng. Comics

Ook een uitgebreid Antiquariaat.

STRIPSCHRIFT

nr. 157 – 16e jaargang, maart 1982

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap, Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redaktie: Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam (020-250975).

Uitgever: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292 (ná 17.00 uur: 030-791496), telex 70042.
Advertenties: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292, tst. 24.

Klachten over bezorging, adreswijzigingen en inlichtingen over abonnementen uitsluitend via Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Redaktie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Jac Drewes, Rob van Eijck, Hans Frederiks.

Vaste medewerkers: Annelies Heidstra, Wim van Helden, Rob Møhlmann, Nico Noordermeer, Peter de Raaf, Ernst Pommerel, Jan Smet, Hennie Wesseling, Rein van Willigen.

Omslagtekening: Jean-Claude Mézières.

© 1982 J.C. Mézières

Lay-out: Ad Vredenduin.

Stripschrift is verkrijgbaar:
- via een lidmaatschap/abonnement à *f* 55,—. Postgiro 1513000 of bankrekening 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- via een abonnement (jan. t/m dec.) à *f* 45,— (buitenland *f* 54,50)
- via een CJP-abonnement à *f* 40,50
- losse nummers (ook verkrijgbaar in de boekhandel) à *f* 5,25. Dubbele nummers *f* 7,—. Postgiro 209948 t.n.v. 'Stripschrift' te Zeist.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven.

Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar.

Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Distributie voor België: Standaard Uitgeverij, Postbus 212, Belgiëlei 147a, 2000 Antwerpen, tel. 031/39.59.00.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stripschrift en auteurs.

De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen berust bij de auteurs.

ISSN NR. 0165-845

Druk: Vonk Zeist.

Redaktioneel

Nu we midden in de science fiction hausse zitten is het aardig Jean-Claude Mézières eens onder de loep te nemen. Hij is de man die de opkomst van dit genre in Europa enorm heeft gestimuleerd met zijn strip Ravian, oorspronkelijk nog klassiek van opzet maar zowel qua inhoud als qua vormgeving al snel heel wat diepgravender dan het merendeel van de andere science fiction strips. Bovendien beperken Mézières en zijn tekstschrijver Christin zich niet tot wat oppervlakkige gevechten met ruimtemonsters die de mensheid bedreigen, maar geven zij in ieder verhaal ook een stuk sociaal commentaar. Verder in dit nummer aandacht voor Eric Schreurs, een opkomend Nederlands talent dat via bladen als de Vrije Balloen, Puls en Jippo van zich doet spreken en van wie onlangs een debuutalbum is verschenen. Hoe dicht tekenfilm en strip bij elkaar liggen en hoe ver de afstand tussen beide media desondanks kan zijn wordt benadrukt in een artikel over de tekenfilm Heavy Metal.
Bovendien het heugelijke nieuws dat na een lange periode waarin de zwaar onderbezette nieuwsredaktie het steeds zwaarder kreeg te verduren met de aanzwellende stroom albums, eindelijk licht komt in de duisternis. Met de rentree van Peter de Raaf in Stripschrift zullen de nieuwskolommen voortaan weer minstens 4 pagina's beslaan, en daarmee geven we gehoor aan de hartewens van een groot aantal lezers.

(K.d.B.)

In dit nummer:

Jean-Claude Mézières *over science fiction, politiek, psychologie en zijn nieuwe plannen. Een interview door Kees de Bree en Hans Frederiks.* 4
Sterren stralen in Hollywood, *een humoristische kijk op de wereld van glitter en glamour. Een stripherdruk uit 1967 door Mézières.* 10
Angoulême *beleefde dit jaar het 9e internationale festival van de strip. Kees de Bree verhaalt hoe ver het was en hoe druk.* 16
Heavy Metal *is de titel van de nieuwste, op een aantal strips gebaseerde, tekenfilm. Jac Drewes over de gelijkenissen en verschillen met het originele art-work.* 19
'beSCHEURenSwaardig', *zegt Rein van Willigen over de relatieve onbekendheid van het onmiskenbare talent Eric Schreurs. Een interview.* 22
Boeken in 't Kort 27
Nieuws 31
Sam's Strip, *unieke herdrukken van de strip van Mort Walker en Jerry Dumas.* 35

Sommaire:
Dans ce numéro nous avons un interview avec Jean-Claude Mézières, le dessinateur superbe de Valerian. Il y a aussi un interview avec Eric Schreurs, le jeune dessinateur des bande dessinées alternatives. Heavy Metal est un nouveau dessin animé, un article sur les differences entre bande dessinée et dessin animé. A part ça il y a la rubrique 'nouvelles', livres du mois et une bande inédite en Hollande de Mézières.

Summary:
This issue of Stripschrift has as it mains topic the fantastic art of Jean-Claude Mézières who created Valerian, with an interview and a reprint of his comic: 'Stars in Hollywood'. We also present an interview with the young Dutch artist Eric Schreurs. In what way Heavy Metal is different from the original comics we tell in an article. Of course there are the regular features as news, new books and reprints.

Door Kees de Bree en Hans Frederiks

Jean-Claude Mézières: 'Natuurlijk twijfel ik wel eens aan datgene waar ik mee bezig ben. Een mens zonder twijfel is een imbeciel!'

Jean-Claude Mézières (43), geboren te Parijs in een tekenaarsmilieu, eregast op het 9e stripfestival te Angoulême, is te beschouwen als de man die Europa opnieuw science fiction leerde lezen. Een uiterst beminnelijke man die met zijn strip Ravian niet alleen amusement maar ook engagement wil verkopen. Iemand met een hekel aan cliché's en een voorliefde voor psychologisch goed uitgediepte karakters. Kees de Bree en Hans Frederiks spraken in Zuid Frankrijk met de man die aan zichzelf en aan zijn werk durft te twijfelen en liever de tijd neemt zich te vernieuwen dan door te hollen in een doodlopende steeg. Een interview.

Een klassieke vraag: Waarom de strip? U heeft fotografie gedaan, menen wij...?

Nee, nee. Ik heb altijd strips gemaakt, zelfs toen ik heel klein was al. Toen ik vijftien was ging ik naar de tekenacademie. Ik zat met Jean Giraud en Pathemalin, de tekenaar van Le Petit Martiain samen in een klas. Wij waren met z'n drieën de enigen die in strips geïnteresseerd waren. De anderen wilden schilderen, beeldhouwen. Op deze school leerde je de technische vaardigheden, je leerde dessins te maken voor b.v. behang, en weefstoffen. Jean Giraud en ik maakten strips en we kregen die geplaatst in kleine bladen in Frankrijk, katholieke bladen zoals Coeur Vaillant enz.

Toen Giraud zeventien was werd hij bijna meteen 'beroeps'stripmaker. Ik publiceerde nog wel, maar ik vond 't niet goed wat ik deed en ik stopte met stripmaken gedurende ongeveer tien jaar. Ik deed reclamewerk, fotografie, ik verkocht foto's, nog steeds trouwens, maar ik ben geen beroepsfotograaf. Ik ben naar Amerika gegaan, heb daar veel gefotografeerd, en tijdens dit verblijf in Amerika, waar ik anderhalf jaar ben geweest, kwam ik Pierre Christin weer tegen. Pierre en ik kennen elkaar al zo'n veertig jaar. Ik heb toen twee maanden bij hem gewoond. Ik trok daar een beetje rond, ik was een soort cowboy, maar om wat geld te verdienen maakte ik een strip met Christin van zes pagina's, die we naar Giraud hebben opgestuurd, die voor Pilote toen al Blueberry maakte. Hij heeft die zes pagina's aan Goscinny laten zien en die wilde ze wel plaatsen. Toen ik na anderhalf jaar terug in Frankrijk kwam heb ik drie verhalen hertekend en na ongeveer een jaar besloten Christin en ik met Ravian te beginnen.

Waarom science fiction?

Omdat dat er nog niet was. Omdat er bijna geen science-fiction strips in de Europese stripbladen waren. Bovendien was 't een terrein waarbij ik mijn fantasie kon laten gaan. Je kunt je vastleggen in een tijdperk, zoals laten we zeggen bij de western tussen 1800 en 1820, maar bij science-fiction, tja, ik had zin een verhaal te maken over een planeet, met een andere beschaving, het is de verbeelding aan de macht, en dat is erg belangrijk. Ik was als tekenaar nog niet helemaal zeker van mezelf, dus ik wilde iets maken dat volledig vrij was en dat je nergens mee kon vergelijken.

Vond u het een aangenaam genre? U had nog geen science-fiction gemaakt. Was het een idee van uzelf of van Goscinny?

Nee, nee... van Christin en mijzelf. Daar Goscinny hoofdredacteur van het blad was, was hij degene die tegen tekenaars zei: maak maar waar je zin in hebt, in plaats van ik wil dat je een verhaal over dit of dat onderwerp maakt. Het was bij ons meer iets van; ik houd erg van westerns, Lucky Luke, Blueberry, dat maakten al veel mensen en het is een genre dat erg vastligt en dat wordt vervelend, vermoeiend. En een science-fiction strip bestond nog niet. Wij lazen veel science-fiction boeken, maar...

Wat voor schrijvers?

Iedereen, ik ben geen s.f. fanaat, maar schrijvers als Philip Joseph Farmer, Jack Vance, Philip K. Dick, Asimov, ach bijna iedereen. En het is zeker dat iets daarvan op je doorwerkt. We hebben toen een eerste verhaal gemaakt, maar als je met een strip begint dan weet je van te voren niet dat er tien albums zullen volgen.

Het was een eerste poging. Als je een eerste verhaal hebt gemaakt zegt men 'het was niet erg goed' en dan ga je gauw wat anders maken. Maar ik moet

zeggen dat het feit dat we science-fiction hebben gemaakt, de aandacht trok omdat het iets volkomen nieuws was, nog nooit in Europa vertoond. Het is waar, we kregen veel aanmoedigingen en als we iets veel klassiekers hadden gemaakt, zoals een politieverhaal of een western, dan was 't misschien niet opgevallen, maar omdat 't s.f. was en nieuw werd het opgemerkt en werden we aangespoord om een tweede verhaal te maken en dat werd beter en veel interessanter.

Ravian was in het eerste album nog niet erg realistisch, tamelijk karikturaal zelfs...
Zeker, zeker, de invloeden van Franquin, Hergé, laten we zeggen de Belgisch-Franse school was erg sterk. Je stijl is een kwestie van evolutie. Je tekent eerst niet erg goed, dan gaat 't wat beter, je komt problemen tegen, je lost die op... als je er maar zin in hebt. Zo ontwikkelt je tekenstijl zich.

Wanneer bent u begonnen de lay-out van de pagina te veranderen? De eerste verhalen waren erg klassiek...
Dat is ook iets dat langzaam gebeurt. Zoiets gaat niet van de ene dag op de andere, het is een evolutie.

Onder invloed van andere tekenaars?
Zeker, zeker. Het feit dat Druillet bij Pilote kwam, die pagina grote tekeningen maakte, was van invloed . Maar ik kan en wil zo niet tekenen, van die overladen pagina's met ontploffingen. Zo teken ik niet, dat is m'n stijl niet. Maar het feit dat je ziet dat zoiets kan heeft invloed.
Toen ik Ravian in 1967 begon, zeiden ze bij Pilote dat ik ieder geval minstens een halve pagina moest maken, zodat ze die per halve pagina aan andere bladen en kranten konden verkopen.
Ze zeiden me dat het geen enkele zin had om spektakulaire trucs uit te halen met mijn pagina's. Ik moest allereerst op mijn gemak proberen mijn stekkie te vinden. En toen zei ik 'nee, nee, verdomme nee, dat is iets dat ik zelf uitmaak. Ik ben in de eerste plaats een stripmaker, zie je en geen verkoper'.
De tijd, zo tussen 1965 en 1970, was de tijd van de totale veranderingen, de grote omwenteling. Aan de ene kant had je een generatie tekenaars die de strip zag als een reeks kleine aparte tekeningen achter elkaar, gerangschikt volgens een scenario en aan de andere kant kreeg je na de machtsovername een groep tekenaars die echt tekenaars zijn zoals ik. Stripmakers die van tekenen houden en zich er op andere wijzen dan voorheen in verdiepten. Dat was een belangrijke evolutie.

U heeft het over veranderingen. Het valt ons op dat uw verhalen in de loop der tijd minder geëngageerd zijn geworden.
Dat is niet helemaal waar. Ze zijn niet minder geëgageerd geworden, maar gewoon subtieler. Ikzelf houd bijvoorbeeld niet van De vogels van de Meester als strip en Christin houdt niet van de De vogels van de Meester als scenario, omdat het engagement er te dik opligt, omdat het te zeer een politiek idee is. De boodschap is te duidelijk en dat geeft aan het verhaal op zich een te zware beladenheid mee.

Dat is op zich toch niet erg!?
Gedeeltelijk wel. Een strip is er in de eerste plaat toch om te amuseren. Een politieke boodschap mag niet de overhand krijgen, niet de functie van een vlugschrift in gaan nemen, ook al zou de maker dat nog zo graag willen. Soms moet je jezelf daardoor misschien wel een klein beetje verloochenen, maar dat is niet erg. Net zoals het niet erg is om links te stemmen terwijl je gezien je maatschappelijke positie wellicht meer baat kan hebben bij een wat behoudender koers. Ook dan verloochen je je eigen belangen, maar voor het algemeen nut.
Je moet lezers niet te veel afschrikken. Christin en ik proberen dat dan ook veel subtieler aan te pakken. In de laatste twee Ravians zie je een strijd tussen twee multi-nationals, en is dat geen politiek?? Kritiek leveren op de multi-nationals kan alleen vanuit een politiek idee en dus kan je niet zeggen dat er tegenwoordig minder politiek of minder engagement in Ravian aanwezig is.

Het is gewoon minder opvallend en expliciet aanwezig!
Het is subtieler, echt véél subtieler. Ik vind dat een stripverhaal uiteindelijk geen politiek forum is. Het verhaal is het belangrijkste en daar moet je je ideeën in verwerken. Zoals die ideeën verwerkt zijn in De vogels van de Meester is niet goed, omdat ze te nadrukkelijk aanwezig zijn.

En wat vindt u van de ideeën zoals die verwerkt zijn in De helden van de Equinox?
Jawel, dat is ook tamelijk politiek, erg anti-fascistisch zelfs maar dat is een *spoof,* een soort aanval op de Amerikaanse strips die qua inhoud soms neigen naar het fascisme. Maar dat zal er niet door iedereen worden uitgehaald. We proberen strips te maken op verschillende niveau's, dat wil zeggen dat een verhaal zowel boeiend als amusement is terwijl er voor de lezer die iets meer wil nog een politieke inhoud in zit die er op niet al te overheersende wijze in verwerkt is.
En als je zegt vroeger waren de verhalen meer geëngageerd dan denk ik dat dat niet volledig waar is. Christin had toen hij met het schrijven van scenario's begon waarschijnlijk precies dezelfde politieke ideeën als nu, alleen waren die in de eerste verhalen nadrukkelijker aanwezig dan nu. Zijn verteltrant is in dat opzicht gewoon intelligenter en subtieler geworden.

De maatschappij is natuurlijk ook veranderd!
Natuurlijk, alles is veranderd. Neem de illusies van de Vietnamoorlog maar, de bevrijdingsstrijd van een volk dat onderdrukt werd. Die dingen waren

Karikaturale tekening uit Ravian.

tien jaar geleden nog niet zo helder als ze nu zijn. Maar toch kon je ook toen met een beetje goede wil de goede en minder goede partijen van elkaar onderscheiden. En toen de Amerikanen zich uit Vietnam terugtrokken merkte men dat de eh, goeden toch niet zo goed waren en dat revoluties ook teleurstellend waren geweest. Dat houdt in voor onze verhalen dat de politieke boodschap veranderd is, niet omdat wij wezenlijk veranderd zijn, maar omdat we onszelf en onze denkbeelden ontwikkeld hebben.

Ideeën van stripmakers komen tot ons via hun spreekbuizen, de stripfiguren. Dat betekent dat ze uit zouden moeten kunnen groeien tot echte karakters. Toch zijn stripfiguren vrijwel altijd typetjes.

Inderdaad, maar toch geloof ik dat Ravian en Laureline personages zijn die psychologisch stukken beter bedeeld zijn dan het merendeel van de andere stripfiguren. Veel helden zijn inderdaad alleen maar goed of slecht. Ravian zelf is ongetwijfeld ook een held, maar met zijn beperkingen. Hij mag dan wel niet de redder van de wereld zijn, door zijn toedoen worden toch de problemen in een verhaal opgelost. Ravian is een getuige van de gebeurtenissen. Hij observeert de dingen en, eh, Laureline heeft een meer gevormde persoonlijkheid. Zij is eigenlijk een van de eerste heldinnen die zelfstandig kan handelen in strips. Voor Laureline had je Barbarella, die was ook een echte persoonlijkheid. De eerste, volgens mij!

Toen ik met Ravian begon kende ik de tekeningen van Forrest, die ik enorm bewonderde, beter dan de geschiedenis van Barbarella. Ik had de pagina's wel gezien maar ik had het verhaal niet gelezen, want het album was in Frankrijk destijds verboden en men kon het niet kopen. Omdat ik het verhaal niet kende, kende ik de psychologische grap van Barbarella ook niet. En toen we Laureline bedachten hebben we ongetwijfeld een ongelooflijk 'stuk' geschapen en dat is het hoe langer hoe meer geworden, dat dan een stuk dat niet slechts gewillig slachtoffer of hersensloos bijfiguur is, maar een zelfstandige opererende dame. In traditionele strips zou alleen de mannelijke held zich bijvoorbeeld kunnen ergeren aan het stomme gedrag van zijn helpster. In onze strip zie je dat ook Ravian veel fouten maakt, hij gaat zelfs een keer over de schreef met een andere dame, en dat Laureline daar heel geïrriteerd op reageert en Ravian de wind van voren geeft. Maar nogmaals zowel politiek gezien als wat betreft de beschrijving van personages gaan we subtieler te werk dan vroeger.

Zo laten we Ravian tussen twee vuren zitten om iets meer over zijn karakter

Ravian met spionne in bed. Laureline jaloers.

te vertellen. In Het verloren Volk komt Ravian waanzinnig in gewetensnood als zijn baas Galaxity hem een opdracht geeft die tegen alle gevoelens die hij heeft indruist. Hij moet een soort oerwoudvolk onschadelijk maken, wat hij tegen zijn zin in toch probeert te doen terwijl Laureline veel resoluter is en 'nee' zegt. In dat opzicht is de per-

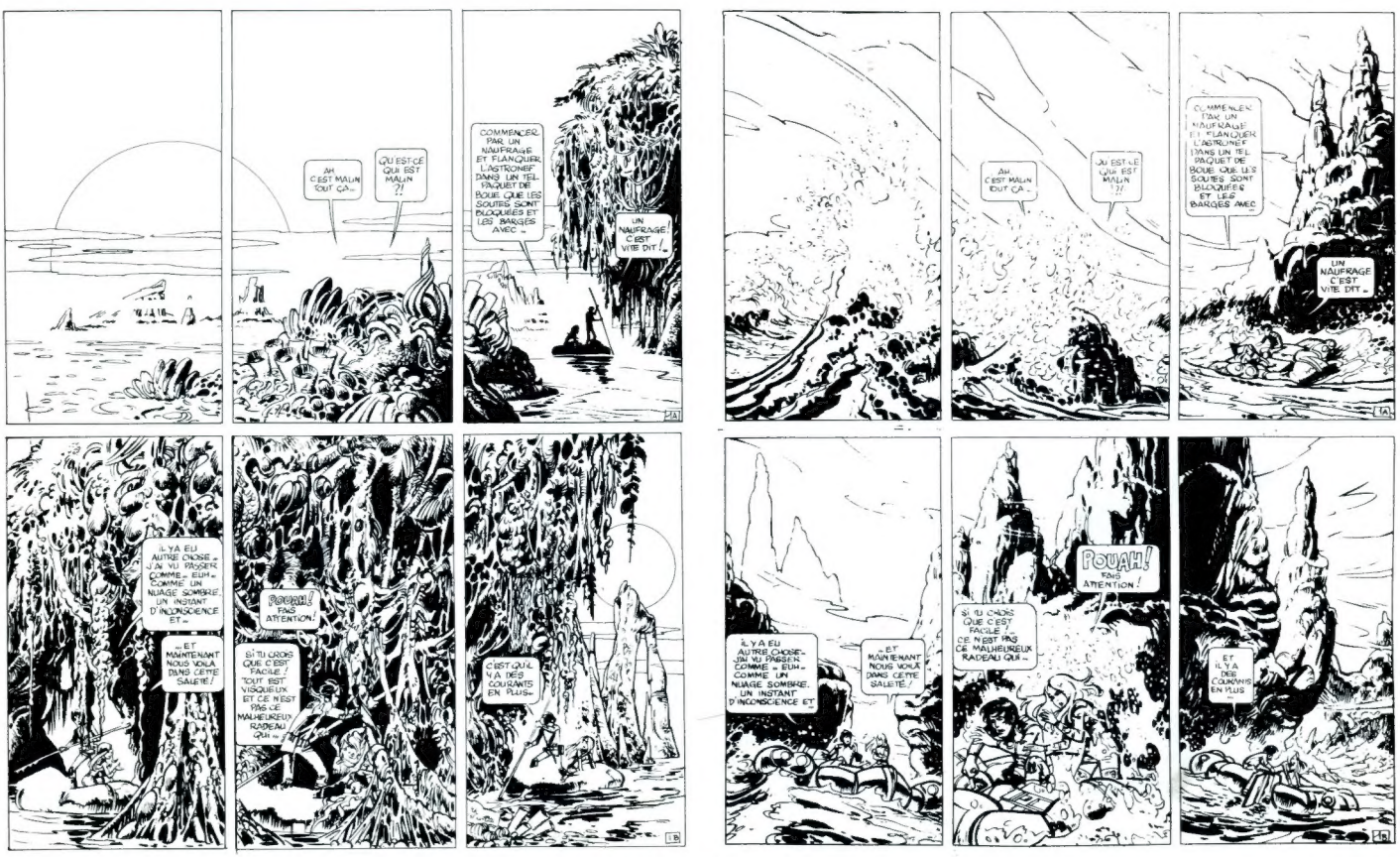
AH C'EST MAUVAIS TOUT ÇA...
QU'EST-CE QUI EST MAUVAIS ?!..
COMMENCER PAR UN NAUFRAGE ET FLANQUER L'ASTRONEF DANS UN TEL PAQUET DE BOUE QUE LES SOUTES SONT BLOQUÉES ET LES BARGES AVEC...
UN NAUFRAGE C'EST VITE DIT...
IL Y A EU AUTRE CHOSE... J'AI VU PASSER COMME... EUH... COMME UN NUAGE SOMBRE, UN INSTANT D'INCONSCIENCE ET...
... ET MAINTENANT NOUS VOILÀ DANS CETTE SALETÉ!
POUAH! SANS ATTENTION!
SI TU CROIS QUE C'EST FACILE! TOUT EST VISQUEUX ET CE N'EST PAS CE MALHEUREUX RADEAU QUI VA...
C'EST QU'IL Y A DES COURANTS EN PLUS...

Hertekende pagina van De vogels van de meester. De onzekerheid van de tekenaar.

soon van Laureline veel positiever en tamelijk nieuw in de strip, volgens mij.

Heeft een stripmaker veel mogelijkheden om de karakters uit te diepen?
Ik weet niet of er echt aparte methodes zijn om karakters uit te diepen, maar ik denk dat als je met een serie bezig bent, het een automatisch proces is. Hoe meer verhalen je maakt, destemeer zullen de personages evolueren en veranderen.

In romans heeft men de mogelijkheid om bijvoorbeeld de gedachtenwereld van de personages te beschrijven.
Ja, dat is waar. In strips is het moeilijk om te laten zien wat er in de hoofden van de helden omgaat. Het is waar dat je in dat opzicht noodgedwongen in gebreke blijft. Maar je kunt daarentegen de helden op subtiele wijze confronteren met moeilijkheden waardoor je uit hun gedrag en uitlatingen meer over hen te weten komt. Het is voornamelijk een probleem van de scenarist, maar als tekenaar die op grafische wijze probeert een verhaal te vertellen ontkom je er natuurlijk ook niet aan. De opzet van een scenario is altijd een personage in conflict te laten komen met anderen. Je vervalt snel in die zwart-wit uitbeelding van goed en kwaad dat is waar. Om de psychologie van karakters goed tot uitdrukking te laten komen heb je volgens mij gewoon meerdere albums nodig.

Zou het niet in één album afgedaan moeten worden, net als in romans?
Nee, een strip draagt die vervolgmethode in zich, daar mag je met je karakterbeschrijving best rekening mee houden. In romans heb je ook wel eens meerdere boeken die samen één verhaal vertellen en waar de personages helderder naar voren komen, met al hun goede en onverwacht slechte eigenschappen, in de volgende delen.

Er is een uitdrukking die zegt dat één beeld meer zegt dan 1000 woorden!
Jawel, maar voor de psychologie van een personage is dat moeilijk. Met één beeld kan je wel de gemoedstoestand van een figuur beter weergeven dan met woorden, tenminste je hebt met een gewone beschrijving veel meer ruimte nodig om een stemming goed weer te geven dan met een tekening. Maar ik blijf erbij dat Ravian vergeleken met het merendeel der andere Europese striphelden heel goed uitgediept is. Een gevolg van de goede samenwerking tussen Christin en mij.

Hoe verloopt die samenwerking?
Wij werken echt samen, dat wil zeggen dat wij heel veel praten over wat we van plan zijn te doen. Eerst bedenkt Christin een verhaal dat wij samen bespreken en daarna werpen we ons samen op de ideeën van het scenario. Veel samen, zoals je hoort. Het klikt erg goed. Als Pierre me de intrige van een verhaal voorlegt heb ik meestal zin om het te tekenen. Maar er is sprake van wisselwerking. De laatste twee albums zijn bijvoorbeeld voortgekomen uit een idee van mij om eens een keer realistisch te gaan tekenen, dat wil zeggen het land, het hedendaagse Frankrijk. Alleen voor de verandering had ik al zin om dat te doen. Je wilt het ene verhaal toch altijd iets anders tekenen dan het vorige. Ik teken hetzelfde ruimteschip ook steeds iets anders, anders zou je in een dodelijke routine terecht komen. Maar het gebeurt ook dat ik denk: 'Het zou leuk zijn om Ravian op de aarde te posteren om hem daar een onderzoek te laten houden en Laureline tussen de hemellichamen te laten bivakkeren. Het is het idee van een verhaal op twee verschillende niveau's. Het zou leuk zijn Pierre ertoe te bewegen om een verhaal te maken over de bestrijding van de multinationals en je kunt je voorstellen dat daar legio methodes voor zijn'. Dat voorstel bespreek ik dan met Christin, hij werkt het uit, daarna maken we een verdeling in scènes van de synopsis om het verhaal ook enigszins visueel te maken en dan geeft Christin mij de dialogen. Naar aanleiding van de dialogen maak ik de mis-en-scène, de indeling per pagina, waarin ik volledig vrij ben.

De helden van de Equinox is anders qua vormgeving. Hoe komt dat?
De helden van de Equinox is voortgekomen uit een idee van mij. Op een dag zei ik tegen Christin dat het me aardig leek een verhaal te maken dat zich afzonderlijk en met een zekere zelfstandigheid afspeelt per strook van de strippagina, die uit vier stroken bestaat, zodat je dus vier aparte handelingen op één pagina krijgt, die zelfstandig per strook op de volgende pagina doorgaan.

Nieuwe vormgeving. Aparte stroken die op de volgende pagina's afzonderlijk verder gelezen moeten worden.

En na enig heen en weer praten besloten we het verhaal grafisch zo te construeren dat de pagina's in afzonderlijke maar wel op de volgende pagina's doorlopende stroken te scheiden. Dat is misschien ook de reden dat het scenario van de helden van de Equinox niet zo erg sterk is. Het is een verhaal dat technisch erg geslaagd is, maar wat betreft scenario stukken minder, vind ik.
Het scenario van Metro Châtelet is bijvoorbeeld veel sterker. Maar we hebben daarvoor ook twee albums gebruikt om het verhaal te vertellen en daardoor heb je de gelegenheid het verhaal beter op te bouwen, nuances aan te brengen en een dramatische spanning aan te brengen die moeilijker te bereiken is in één album.

Vind u het als tekenaar niet enorm moeilijk om niet bestaande werelden, voorwerpen, dieren en mensen te creeëren. Is de mens niet gedoemd om terug te vallen op vormen die hij uit zijn directe omgeving kent?
Nee, niet echt moeilijk. Mijn dieren zijn geen pre-historische dieren of geen licht vervormde aftreksels daarvan, eh... omdat ik een heleboel hele kleine dieren heb. Nu heb ik ook niet echt veel dieren getekend, want in mijn verhalen gaat het nooit om dieren of bedreiging van de mens door ruimtemonsters zoals in veel andere s.f.-verhalen. Nee, ik heb wel eens grote insekten getekend, maar het zal bij mij nooit zo veelvuldig voorkomen als bij de Amerikaanse tekenaars.
Het hangt een klein beetje van de scenarist af. Als die aangeeft dat in een bepaalde scène een astronaut voorkomt die een pistool trekt om zich te verdedigen tegen een monster, dan zal je zonder meer een groot beest tekenen en of die op een bestaand wezen lijkt hangt een beetje af van de tijd en de inspiratie die de tekenaar op dat moment heeft.
Ik probeer wel dingen zelf te verzinnen. In een kort verhaal moest ik bijvoorbeeld een vulkaan tekenen die de mensen omsingelt om hen daarna te verslinden. Dat was iets volledigs irreëels en dus heb ik een wezen getekend dat een complete planeet was die de astronauten opat.
Maar volgens mij is het in eerste instantie een scenario-probleem. De scenarist kiest de cliché's van de akties zoals: man met pistool tegen monster. Maar op de manier waarop Christin en ik samenwerken hebben we alle tijd om die cliché's te vermijden. Als tekenaar wil je steeds andere dingen tekenen, dus als wij in de scenariofase bij elkaar zitten en we zouden een situatie verzinnen dat Ravian een pistool moet trekken om zich te verdedigen tegen een monster, beseffen we dat we zo'n s.f.-cliché hebben en proberen we wat anders te verzinnen.

U probeert bestaande vormen te vermijden maar Ravian zelf is toch een karikatuur van een bestaand iemand?
Dat wel ja, hij is gemaakt naar het voorbeeld van een bekende Franse zanger, maar in de loop der jaren is hij erg veranderd. Zoiets is gebeurd in de aanloopperiode zoals zijn naam ook afkomstig van een personage van Nathalie Ch. Henneberg. Christin en ik vinden het aardig om namen te ontlenen aan literaire werken. In het Keizerrijk der 1000 planeten gebruiken we de naam SYRTE dat voorkomt in 'Rivage des Syrthes' van Julien Cracq.
En in Land zonder Sterren zijn alle namen afkomstig uit de boeken van J.L. Borgès. Voor de oppervlakkige striplezer zijn het namen zoals iedere ander en voor de kenner van literatuur geeft het een dimensie extra, een grapje.

De afgelopen tien jaar is de strip erg geëvolueerd en het publiek heeft plotselng een keuzemogelijkheid tussen

VOILÀ UN REPAIRE DE CES SALOPARDS ! TIENS NF ! LES COORDONNÉES POUR LE GRAND FEU D'ARTIFICE...
ET CE FUT UNE LONGUE CAMPAGNE TERRIBLEMENT EFFICACE ET UN PEU MONOTONE POUR CEUX QUI RESTAIENT EN ORBITE DANS LE NAVIRE. LES COMMANDOS FAISAIENT DE RAPIDES INCURSIONS CHEZ LES REBELLES, TRANSMETTAIENT LES POSITIONS DES CENTRES NÉVRALGIQUES ET NOUS, DE LÀ-HAUT, ON BALANÇAIT UN OU DEUX PAQUETS DE MISSILES. HISTOIRE DE CALMER CES ORDURES. POUR UN BOUT DE TEMPS. ET ON PASSAIT À LA PLANÈTE SUIVANTE...

Illustratie uit nieuwe boek 'Petit atlas de la planète × 10'.

strips voor volwassenen en voor een jeugdiger publiek. Houdt u rekening met een bepaald publiek?
Nee, dat hoeft niet, omdat wij niet voor kinderen werken. Een tekenaar weet natuurlijk nooit wat zijn publiek is, maar wanneer je op een festival zoals dit bent ontmoet je veel mensen. Ik ga veel naar festivals en ik weet dat de lezers van Ravian tussen de 12 jaar en 60 jaar zitten. Doktoren, professoren aan de Universiteit maar ook scholieren en studenten, dus een heel gedifferentieerd publiek. Ik denk dat de 18-jarigen en 20-jarigen de hoofdmoot vormen. Dat vind ik geen kinderen meer. De strip slaat bij jong en oud aan en dat is niet iets waar je je op richt als je met een strip begint maar dat later gewoon zo blijkt te zijn. Daarom probeer je als stripmaker gewoon een leuk, goed en amusant verhaal te maken en of je daarin slaagt weet je nooit. Iedere tekenaar heeft zijn twijfels. Twijfel is de kunstenaar eigen. Als je geen twijfels hebt ben je een imbeciel. Ik ben zoals ik ben...

Morris bijvoorbeeld heeft nauwelijks twijfels, volgens zijn eigen zeggen.
Kent hij geen twijfels? Nee, eh maar hij heeft een geweldig idee gekregen, een geweldige formule en bovendien de daarbij passende geweldige techniek. Je zou alleen kunnen wensen dat hij iets minder Lucky Luke zou hebben getekend en iets meer andere dingen. Maar met die albums heeft hij het goed geschoten, net zoals Hergé met Kuifje. Je kunt het ene album beter vinden dan het andere maar ze hebben stuk voor stuk onbetwistbaar kwaliteit.
Het genie van Morris is buiten kijf.
Ik geloof niet dat Pierre Christin en ik Ravian 25 of 30 jaar lang zullen maken. Daarom werkt Christin soms met andere tekenaars, uitsluitend voor de verandering en om zich te vernieuwen. Wat mij betreft, ik heb op dit moment 2 Ravians gemaakt. Nu stop ik ermee en ga ik me met andere dingen bezig houden. Ik wil orde op zaken stellen en me ook veranderen. Ik heb geen twijfels over Ravian, maar ik vind dat hij moet veranderen, dus heb ik even bedenktijd nodig. Ik twijfel overigens niet aan zijn voortbestaan, dat is iets heel anders!!!

Ravian had onlangs een verhouding met een mooie maar gevaarlijke spionne. Die scène is vrij openhartig in beeld gebracht. Zou dat vroeger hebben gekund in Pilote of zou de censuur dan hebben toegeslagen?
Het is duidelijk dat je, als je je in Frankrijk tot een groot publiek richt, geen held maakt die constant in zijn neus peutert, oprispt en allerlei andere menselijke handelingen uitvoert. In dat geval zou Pilote ogenblikkelijk hebben ingegrepen, maar noch Christin, noch ik hadden er ooit behoefte aan.
Gotlib is daar voor het eerst mee begonnen. Toen was het nieuw, leuk, origineel en grappig. Maar als ik nu Ravian zou tekenen met alle hebbelijkheden die de figuren in het werk van Gotlib hebben zou ik de 2500ste tekenaar zijn die dat doet... Mij niet gezien. Het moet leuk blijven en dat blijft het in die scènes waarin Ravian zijn vriendin Laureline omstrengelt en naar bed gaat met die spionne.
Het is iets dat ik vroeger minder snel getekend zou hebben, maar meer omdat ik er gewoon niet aan dacht dan uit voorzorg om eventuele censuur te ontlopen.

Dus in de toekomst geen openlijke sex?
Nee, ik ben geen na-aper. Ik ben misschien niet zo'n grote schepper, maar ik schep mijn eigen wereld en ik geloof dat zowel de persoonlijkheid als de liefdesrelatie tussen Ravian en Laureline erg subtiel zijn. Ik houd het meeste van werken met zachte tinten en daarom geloof ik dat de jaloeziescènes tussen Laureline en Ravian leuker zijn dan wanneer ik ze open en bloot naar bed laat gaan en dan van je rakatakata, tjoemp, tjoemp. Dat draagt niets bij aan het verhaal.

U zei dat u zich wilde bezinnen en dat u met andere dingen aan de slag wilde gaan. Waar werkt u momenteel aan?
Ik werk nu in mijn eentje aan een boek. Het is een mengeling van illustraties die op verschillende wijze gepresenteerd worden, maar er zit wel een verhaal in. Het is een gewoon boek, met gouaches enzo. Een poging om een tijdje aan Ravian te ontkomen.

Waar gaat het over?
Het heeft iets met science fiction te maken, maar dan niet in stripvorm. Het is een dossier, een rapport over een ruimte-onderzoek. Het is een ideale vorm waarin ik een grote verscheidenheid aan grafische foefjes kan toepassen want het zijn tekeningen die normaal gesproken werkelijk gemaakt zijn door mensen, door personages die foto's, fotomontages en illustraties maken. Ik verander dus de tekening, ik... het is een tamelijk ingewikkeld verhaal, maar het is tamelijk nieuw. Wacht maar af...!

Heeft u nooit behoefte gehad een boek te maken dat niet in afleveringen gepubliceerd hoeft te worden maar waar u in alle rust thuis aan kunt werken tot het af is?
Ja, daar ben ik dus nu mee bezig. Het is een van de kleine voordelen van het bekend zijn, anders krijg je daar de kans niet toe. Ik ga er waarschijnlijk 6 tot 8 maanden aan werken en ik heb een voorschot gekregen om eraan te beginnen. Maar ik kan het doen omdat ik uiteindelijk de auteursrechten van Ravian krijg waar ik van kan leven. Dat is de financiele basis waarop ik het me kan permitteren ander werk te beginnen. Verder heb ik nog andere projecten onder handen. Ik kan dus van tijd tot tijd aan andere dingen werken. Als dat niet zo was, zou het er niet zo best voor me uitzien, hè?

Maar ook dat is weer mogelijk omdat u een financiële basis heeft.
Ja. De uitgever Temps Future betaalt me één derde van de totale verkoop in Frankrijk, één derde van de royalties van 10.000 exemplaren. Dat krijg ik als voorschot als ik het contract teken. Daarna krijg ik, als alle tekeningen naar de drukkerij gaan, nogmaals één derde en het laatste gedeelte krijg ik bij verschijning van het boek.
Op die manier heb ik een redelijk bedrag om het boek te maken en als het boek onverhoopt niet goed mocht lopen dan ben ik tenminste voor mijn werk betaald. Als het boek wel goed verkocht wordt en er wordt bijgedrukt dan ontvang ik de auteursrechten achteraf. Dat is dus onze financiële formule voor het boek, die in zoverre afwijkt van kranten en tijdschriften dat je daar per pagina betaald wordt. Men heeft wel een gemiddelde prijs voor het totale verhaal berekend maar je krijgt per pagina uitbetaald.

In die tijd helemaal geen Ravian?
Het is een dwaas die stelligheden kan verkopen met het woord 'nooit' erin. We zijn per slot van rekening maar mensen. Het is natuurlijk wel zo, dat ik gedurende een ruime periode geen of weinig tijd heb om aan een strip te werken, maar zodra Christin [illegible] ons hebben bezonnen over [illegible] t van Ravian is er in princ[illegible]n-derpaal die zou beletten c[illegible]aan de slag te gaan. Ravian [illegible]oede strip maar hij moe[illegible]esteld worden.

STERREN STRALEN IN Hollywood

SCENARIO P. CHRISTIN
IN SCENE GEZET DOOR J.C. MÉZI

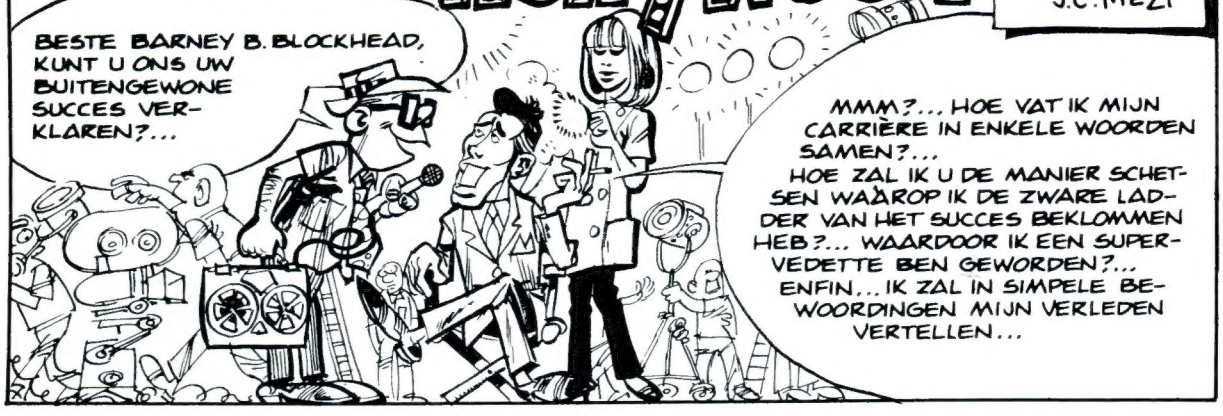
BESTE BARNEY B. BLOCKHEAD, KUNT U ONS UW BUITENGEWONE SUCCES VERKLAREN?...
MMM?... HOE VAT IK MIJN CARRIÈRE IN ENKELE WOORDEN SAMEN?... HOE ZAL IK U DE MANIER SCHETSEN WAÀROP IK DE ZWARE LADDER VAN HET SUCCES BEKLOMMEN HEB?... WAARDOOR IK EEN SUPERVEDETTE BEN GEWORDEN?... ENFIN... IK ZAL IN SIMPELE BEWOORDINGEN MIJN VERLEDEN VERTELLEN...

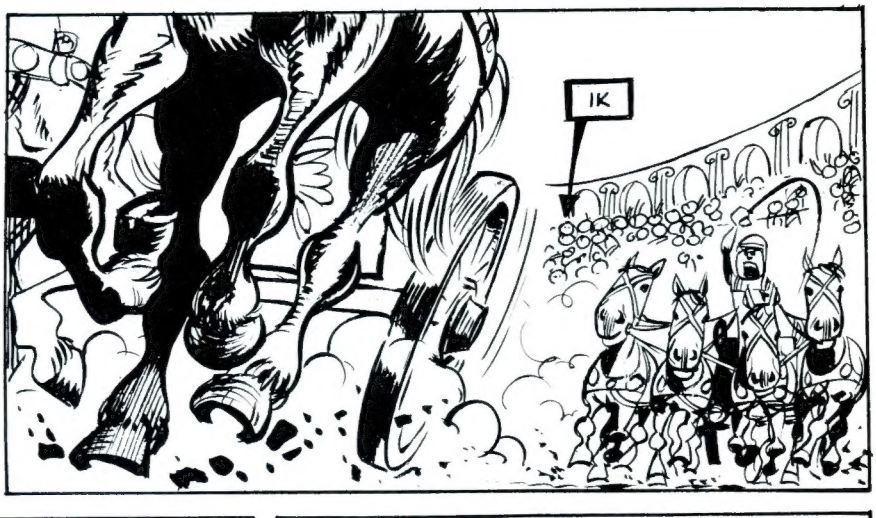

POC
IK
BOM
IK

IK HEB SPANNENDE SCENES OVERLEEFD...
IK
EEN DAPPER MANNETJE... OMDAT DIT Z'N EERSTE OPDRACHT IS, HEB IK 'M EEN ONGEVAARLIJKE KLUS GEGEVEN...

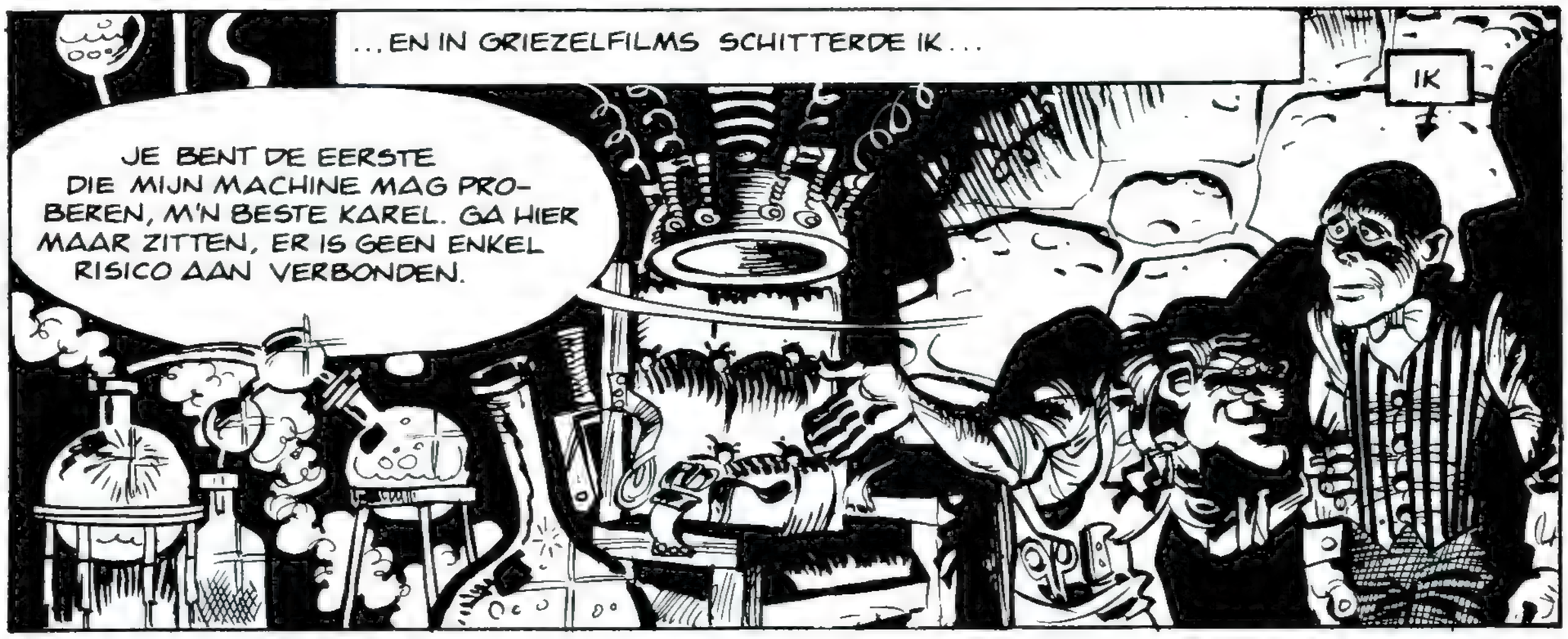
...EN IN GRIEZELFILMS SCHITTERDE IK...
IK
JE BENT DE EERSTE DIE MIJN MACHINE MAG PROBEREN, M'N BESTE KAREL. GA HIER MAAR ZITTEN, ER IS GEEN ENKEL RISICO AAN VERBONDEN.

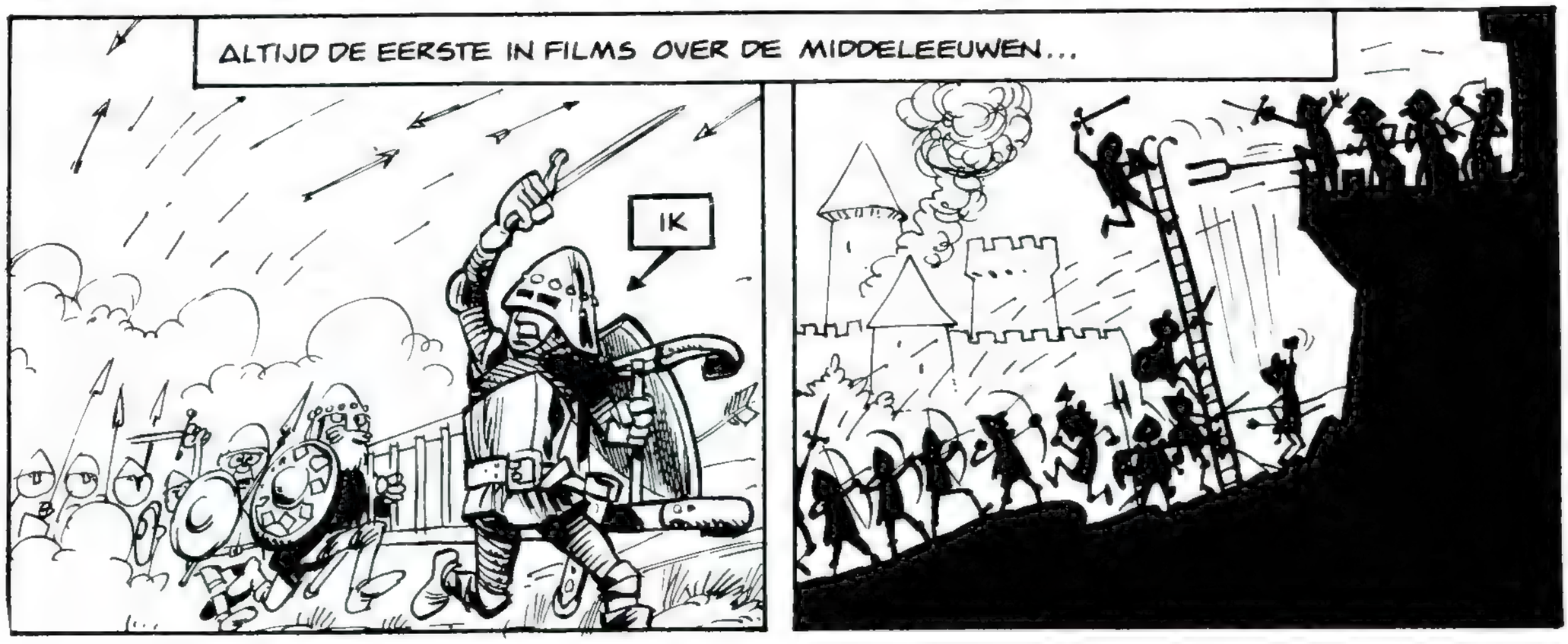
ALTIJD DE EERSTE IN FILMS OVER DE MIDDELEEUWEN...
IK

ALTIJD DE EERSTE IN OORLOGSFILMS...
DAAR GAAN WE, JONGENS, WE HEBBEN GROND ONDER ONZE VOETEN!
GO
IK
...AL SNEL WAS IK TE ZIEN IN SPREKENDE ROLLEN...
INDIANEN!
BLAUW-JASSEN!
NOORDERLINGEN!
ZUIDERLINGEN!
POLITIE!
VERVOLGENS KWAMEN DE BELANGRIJKE ROL-LEN...
... DE WARE DIALOGEN...
ARRRGRÔÔH HUMPF!

...DE SUBTIELE ANTWOORDEN...

虫

...zoals Confucius al zei, beter kan een lotusbloem verwelken dan een bloemkool...

...EN DIEPGAANDE OPMERKINGEN...

AH! PROFESSOR! WAT VOELT MEN ZICH GROOT IN DIT HEELAL VAN HET ONMETELIJKE KLEINE... ZOU JE NIET KUNNEN ZEGGEN DAT ENKEL DE KRACHT VAN DE GEDACHTE ZIJN STEMPEL DRUKT OP DE LEVENLOZE NATUUR? ZOU JE NIET BEGINNEN TE DENKEN DAT DE KENNIS GEBASEERD OP ERVARING EINDIG IS, MAAR OOK DAT KENNIS ONEINDIG IS...

IK

IK HEB ALLES GESPEELD, VAN BEETHOVEN ALS KIND...

...TOT MOZES OP DE SINAÏ!...

VERVOLGENS HEB IK MOGEN SCHITTEREN IN GROTE LIEFDESSCENES...

IK

JE GITAARSPEL IS ERG MOOI, RANDY, MAAR IK...

VROM

...MET DE ALLERMOOISTE ACTRICES VAN HOLLYWOOD!

ZEKER, CHARLEY, NATUURLIJK HOU IK VAN JE...

IK

...UITEINDELIJK VERSCHEEN MIJN NAAM OP DE TITELROL...
featuring
BARNEY O'B. BLOCKHEAD
WAT ONSCHERP!
SCHERPER!
...VAN EEN GROTE WESTERN IN CINEMASCOPE EN TECHNICOLOR...
JESSE JAMES
RIDES AGAIN
DE TERUGKOMST VAN FRANK JAMES
GOLDEN NUGGET
HÉ, SHERIF, KIJK EENS WIE DAAR KOMT.'
MONTANA 1882
... IK SPEELDE DE ROL VAN JESSE JAMES.'
JIPPIE.' HET IS JESSE JAMES.'
JE BEDOELT DAT WAS JESSE JAMES.'
MAMA.'

IK WAS DUS EEN VEDETTE GEWORDEN, MAAR IK WILDE NOG HOGER KLIMMEN...

NA ENKELE MAANDEN GETRAIND TE HEBBEN...

...KREEG IK EEN VAN DE HOOFDROLLEN IN EEN GROTE MUZIKALE KOMEDIE...

SHARK

KOM, KIDS, DOORLOPEN!

IK

GROCERIES

...EN NU BEN IK EEN STER!...

ZIEZO, HET IS BIJNA GEBEURD, MENEER BLOCKHEAD!

...EN SPEEL IK DE ONZICHTBARE MAN!

JC.MEZ 67

THE END FIN

Lettering: Peter de Raaf

Door Kees de Bree

Angoulême 1982: Een nationale aangelegenheid

Dit jaar werd in Angoulême het 9e stripfestival van de strip gehouden. Een volstrekt nationaal gebeuren dat het woord internationaal hoog in het vaandel draagt. Een impressie.

Wat Cannes betekent voor het filmfestival, betekent Angoulême voor het stripfestival. Weliswaar ontbreken de allure, de zonovergoten stranden en de starlets maar de natuur en de rustiek bedauwde wijnranken die het tegen de helling opgebouwde plaatsje omringen evenaren de mondaine badplaats moeiteloos in schoonheid. Angoulême ligt niet ver van Cognac. Het is bij de meeste reizigers uitsluitend bekend als doorgangplaats op weg naar het zuidwesten van Frankrijk, een aangename pleisterplaats die de bijnaam 'le balcon fleuri du Sud-Ouest' met trots draagt. Het is bekend vanwege haar eeuwenoude architectonische schatten en de vele culturele festivals die er worden georganiseerd. Burgemeester Jean-Michel Boucheron, een ijdel en trots man, mag er zich gaarne op voorstaan dat zijn stadgenoten en hij de organisatie van zulke belangrijke evenementen als jazzfestivals, cartoonfestivals, tekenfilmfestivals en niet te vergeten stripfestivals zo keurig weten te organiseren dat de hele landelijke pers, inclusief radio, tv en opiniebladen waaronder Le nouvel Observateur er ruime aandacht aan besteden. Dit jaar staat het festival in het teken van 'De strip en zijn toekomst', een thema waar in de loop van de drie dagen vrijwel iedere genodigde zijn mening over geeft.
Met een overgave die alleen kleine plaatsen voor dergelijke evenementen kunnen opbrengen staat werkelijk het hele plaatsje in het teken van het beeldverhaal. In de etalages van bakkers, slagers, grammofoonplatenhandelaren en kledingzaken, overal staan temidden van de dagelijkse of luxe leefkost stripalbums of kartonnen stripfiguren uitnodigend naar de kijker te lonken. Een parfumerie heeft zelfs van de gelegenheid gebruik gemaakt om een stel speciale Yoko Tsuno's te laten tekenen ter verfraaiing van de cosmetica.

Vrijwel alle openbare gebouwen hebben één of meer vertrekken ingericht voor exposities terwijl het merendeel der grote hotels is ingeschakeld voor lezingen, persconferenties en kleine tentoonstellingen.
De treinreis van ruim dertien uur brengt de vermoeide reiziger op het perron van Angoulême waar de pinguins (broertjes van het stripfiguur Alfred) hem tegemoet lachen en de weg wijzen naar het centrum waar het grote stripgebeuren plaatsvindt. De late reiziger die het ongeluk heeft midden in de nacht te arriveren kan helaas geen soelaas geboden worden, maar als kleine troost heeft men voor hem de 1e klas wachtkamer gereserveerd zodat hij het moede hoofd in een verwarmd vertrek te ruste kan leggen op drie luxe stoelen in plaats van op een houten kruk in het belendende, niet verwarmde 2e klas vertrek.
Het ochtendgloren brengt goddank een warm bed en croissants met zich mee. Ook daar wachten, zoals overal in dit hartelijke oord, hostesses die de reiziger naar het midden van het stadje begeleiden waar op een grote parkeerplaats een enorme tent is opgetrokken waar de standhouders, veelal vertegenwoordigers van de uitgeverijen, zich met stapels nieuwe boeken hebben opgesteld. Via de luidsprekers en iedere dag nieuw uitgebrachte bulletins wordt de pers op de hoogte gehouden van aardige uitspraken die tekenaars zich tijdens interviews laten ontvallen. Het valt op hoe stereotiep interviews doorgaans zijn.
De pers heeft het niet gemakkelijk. De uitgevers hebben hun raspaardjes constant nodig voor handtekeningensessies en tekenaars beginnen te lijken op hijgende herten die de jacht proberen te ontvlieden. De teleurgestelde verslaggevers kunnen hun troost zoeken in het perscentrum waar gedienstige meisjes gul en graag Pineau des Charentes, een streekwijn van 17%, inschenken waardoor het leed aanzienlijk verzacht wordt en menige taak vergeten.
Giraud is het absolute middelpunt. Hij wordt dag en nacht door radio, tv, burgemeerster, collega-tekenaars en bewonderaars achtervolgd en het is nauwelijks mogelijk hem te pakken te krijgen, temeer daar hij als voorzitter van de jury die de prijzen moet uitreiken een extra taak heeft.
In de wandelgangen, op de recepties en achter de boekenstallen gonst het van het nieuws, de nieuwtjes, de geruchten en de roddels.
Over Giraud fluistert men dat hij de makers van Heavy Metal een proces

Angoulême: panorama

aan wil doen omdat men zonder zijn toestemming een deel van zijn strip Arzach heeft verfilmd. Over Pratt weet men te vertellen dat hij ditmaal niet is komen opdagen omdat hij alle contracten voor het komende seizoen al getekend heeft en omdat hij gaarne een ruimer reisvergoeding zou hebben gezien. Intussen wordt buiten een Citroën geveild met allemaal Corto Maltese afbeeldingen. 'De opbrengst gaat naar Pratt', mompelt men.

Driftig speculeert men over het feit dat tekenaars die zijn uitgenodigd als eregast automatisch zijn uitgesloten voor de prijzen. Men vermoedt van wel, zoals men ook vrijwel zeker weet dat uitgevers prijzen kunnen kopen. Men weet zoveel vrijwel zeker.
Plotseling is er het bericht dat er in 1981 in Frankrijk 626 stripalbums op de markt zijn gebracht waarvan 70% nieuw. Hilariteit onder de tekenaars die worden geïnterviewd door de radio. Het publiek heeft braaf gekocht, ja! Daarvoor is men trouwens hier, voor het publiek. Horden hongerige handtekeningenjagers en op tekeningen beluste jongetjes bestormen de tekenaars. Men gniffelt. Onbeduidend voorval, zeker, maar vorig jaar was hier een scholier als free-lance medewerker van the Dutch paper, Het Parool, die in zijn artikeltje over Angoulême neerbuigend en sarcastisch de op tekeningen jagende jongetjes neersabelde.
'Is het echt waar dat diezelfde verslaggever M.D. op uw casettebandje tijdens een interview duidelijk hoorbaar, dwars door de gesprekken heen bedelt om tekeningen? Is hij er dit jaar? Nee, ah, haha, o, la, la!' Gelach, zoals ook gnuifend naar de stand wordt gewezen waarin Gérard Leclair zijn pikante albums vol blote dames in de meest gewaagde standen zit te signeren. Het zijn voornamelijk oudere mannen en merkwaardig genoeg vrouwen, die er een grote belangstelling voor aan de dag leggen.
De toekomst van de strip? Ach ja! De toekomst van de strip is een beeldverhaal getekend op celluloid zoals duidelijk blijkt uit de vele diashows die men groots presenteert alsof het kunstwerken betreft. Uit hun verband gerukte stripplaatjes achter elkaar geprojecteerd met steeds wisselende achtergrondmuziek. Afschuwelijk? De Fransen zijn er dol op.
Floch zit op de schoot van Swarte. Gewoon voor een aardig plaatje. Gezelligheid en publiciteit hand in hand.
Het is een heksenketel en rust wordt niet gegund. Zo is er een unieke tentoonstelling over het Chinese beeldverhaal, draait men aan de lopende band de nieuwste tekenfilms en speelfilms die iets met strips te maken hebben: Métal Hurlant, American Pop, Condorman, Popeye, Superman II, Tarzan-L'homme singe, Si Disney m'était conté en tal van anderen.
Muziek schalt overal. Het plaatselijke fanfarecorps loopt voorafgegaan door mensen met gigantische maskers van stripfiguren door de omhooglopende straten.

'Sorry, u moet achteraan aansluiten'. Een Frans docent die met zijn klas op stap is staat breeduit voor een uitvergrote strippagina en doceert zijn leerlingen rond de veertien jaar over de opbouw van strippagina's, de lijnvoering van de tekeningen en de verhouding tekst-beeld. Wanneer zijn we zover in Nederland? Heel Angoulême lijkt in de ban van het festival. Heel Angoulême? Nee, de jeugd in de plaatselijke discotheek die zich 's avonds met enkele Nederlandse verslaggevers op de dansvloer ontspant weet van niets. Stripcongres? Welk stripcongres? Daar eindigt de stripwaanzin.
Als we de laatste avnd in Café de la Paix zitten hebben we haast. Uitgever

H. Frederiks, K. de Bree, H. Brok, P. Rijperman

Paul Rijperman wil ander bier, Har Brok voornamelijk meer bier en Hans Frederiks wil zijn fototoestel terug en ik zit er lamgeslagen bij. We moeten weg, de bekendmaking van de prijzen vindt in het hotel in de benedenstad plaats. Als we opstaan om de trap af te lopen, kunnen we niet verder. Een menigte dromt samen rond de trap, televisiecamera's zijn op ons gericht. Even bekruipt ons het gevoel: 'nee dank u, teveel eer!'
Het blijkt het klassieke striptafereel, men wacht op iemand anders. We hoeven niet weg, de bekendmaking van de prijzen is in het restaurant waar we ons bevinden. Temidden van zwetende en opdringende mensen duren de seconden des plotseling uren. Terwijl een batterij microfoons onder zijn neus gedrukt wordt, schuift Giraud de trap op. Hij zet zijn bril recht op zijn neus en leest van een papiertje, nauwelijks verstaanbaar de beslissing van de jury: De prix Alfred 1982 voor de beste strip van het jaar: Kate van Cosey (daar gaat het interview dat Har Brok de volgende dag met hem had willen maken). De prijs van de stad Angoulême gaat naar Paul Gillon voor zijn totale oeuvre, de persprijs wordt dit jaar niet vergeven. De prijs voor de meest belovende tekenaar gaat naar Tournadre Jacques Henry van Cergy Pontoise (Nog nooit van gehoord, wie is dat?). Het beste franse fanzine blijkt volgens de jury PLGPPUR en tot slot krijgt de strip Yakiri ('Le secret de petit tonnerre' van Derib en Job) de prijs voor de beste kinderstrip. Een teleurstellende uitslag. Volgend jaar de prijs naar Max le Soldeur, mompelt men, daar zal men nog meer van horen.
Dertien uur in de trein terug naar Amsterdam. Gaar. De stripwaanzin van dit jaar is weer ten einde. ■

DUPUIS VOORJAARSKOLLEKTIE

JUIST VERSCHENEN:

FLIP FLINK Nº 11
MENSENJACHT

REEDS VERSCHENEN:

WOEFIE Nº 2
HET GEELBEKKENESCADRILLE

JAAP Nº 5
NAAR DE MAAN

SLEMPER & SLOF Nº 1
MEVROUW SANS GENE

GESCHIEDENIS IN BEELDVERHALEN Nº 12
SURCOUF, SCHRIK DER OCEANEN

SOPHIE Nº 6
HET HUIS AAN DE OVERKANT

FROMMELTJE & VIOLA Nº 2
SOMBERE DAGEN

SAMMY Nº 13
LIJFWACHTEN IN HOLLYWOOD

REEKS JEUGDZONDEN Nº 13
DE CHINESE PUZZEL

TIMOER Nº 6
DE ZOON VAN DE HONDERDMAN

GENIALE OLIVIER Nº 1
DE DOLLE SCHOOL

VERSCHIJNT 11 MAART:

YOKO TSUNO Nº 12
PROOI EN SCHADUW

ROBBEDOESALBUM Nº 160

JAN KORDAAT Nº 4
DE ZAAK BARNES

LUCKY LUKE SPECIAL Nº 5

THARN Nº 4
VERGETEN PLANEET

BOLLIE & BILLIE Nº 19
GLOBETROTTERS

PFP

UITGEVERIJ **DUPUIS** NV - INDUSTRIESTRAAT 13 - 6135 KE SITTARD - TEL 04490-19744 * - TELEX 36025

NEDERLANDSE STRIPVERZAMELAARS GEVRAAGD!

Belgische Stripruilbeursagenda

Zat. 11 september 1982	85e R.B.
12e BELGISCHE STRIPDAG	
Zat. 8 mei 1982	83e R.B.
Zat. 12 juni 1982	84e R.B.
Zat. 9 oktober 1982	86e R.B.
Zat. 13 november 1982	87e R.B.
Zat. 11 december 1982	88e R.B.

Organisatie: "De Belgische Stripclub"
Schrijven: t.a.v. de Hr. K. Driesen (voorz.)
Postbus 32
2030 Antwerpen

Door Jac Drewes

Tekenen aan de wand, de HEAVY METAL-film

In april van dit jaar gaat in Nederland een nieuwe animatiefilm in de bioscopen draaien, waarvan de titel voor buitenstaanders misschien nietszeggend is, maar voor de stripliefhebbers veelbelovend: *de Heavy Metal-film*. Voor het eerst is namelijk een tekenfilmversie gemaakt, niet van een afzonderlijk stripverhaal of rond een bepaalde stripfiguur, maar rond een strip-magazine, het sinds 1977 verschijnende amerikaanse broertje van Métal Hurlant: Heavy Metal. Toen dit tijdschrift van start ging bleek het al gauw een groot succes, niet alleen bij fanatieke comicbooklezers, maar ook onder de liefhebbers van SF, Sword & Sorcery- en Fantasyverhalen. Binnen korte tijd werd een oplage van 300.000 gehaald. Naast het werk van erkende amerikaanse tekenaars, zoals *Richard Corben, Vaughn Bodé, Howard Chaykin, Gray Morrow* en *Jim Steranko,* verscheen in Heavy Metal vooral ook het neusje van de zalm van het europese stripwerk. Vooral van *Moebius,* maar ook van mensen als *Caza, Bilal, Tardi, Pichard, Gal, Forest, Crepax* en *Schuiten*. Ook mensen als de engelsman *Angus McKie* en onze eigen *Dick Matena* vierden in Heavy Metal hun internationale doorbraak. Zoals al uit deze opsomming blijkt, werd in het blad een groot aantal kwaliteitsstrips bijeengebracht. Bij de uitgever van Heavy Metal werd ook het blad *National Lampoon* uitgegeven, een satirisch maandblad in de traditie van *Mad* en *Help!* In 1978 werd een film, waarin de sfeer van dit blad was verwerkt: *National Lampoon's Animal House,* zowel in Amerika als in Europa een groot succes. Dit leidde tot het idee om ook van Heavy Metal een film te maken, uiteraard geen speelfilm, maar een tekenfilm.

Heavy Metal-verhalen

Voor de inhoud van de film werd een aantal succesvolle verhalen uit Heavy Metal geselecteerd. De keuze viel op: *Den* (van Richard Corben, april 1977-april 1978), *The Long Tommorrow* (van Dan O'Bannon en Moebius, juli/augustus 1977), *So Beautiful and So Dangerous* (van Angus McKie, van oktober 1978-juni 1979), *Soft Landing* (van O'Bannon en Thomas Warkentin, september 1979), en *Captain Sternn* (van Berni Wrightson, juni 1980). Maar ook werd er besloten om een aantal nieuwe verhalen speciaal voor de film te maken, zoals *B-17,* waarvoor de vroegere comicbooktekenaar *Mike Ploog* de ontwerpen maakte, een verhaal dat aan zou sluiten bij de vroegere horror- en oorlogscomics van EC, en *Taarna,* ontworpen door o.a. Mike Ploog, Howard Chaykin en *Chris Achilleos,* en aansluitend bij de superhelden- en Sword & Sorcery-traditie.

Op deze manier ontstond er een bundeling van de in Amerika momenteel meest gangbare stripgenres. Al snel kwamen er enkele problemen. Zo konden de filmrechten van The Long Tomorrow niet verkregen worden. Er moest een heel nieuw verhaal gemaakt worden. De aangetrokken scriptwriters van de film, *Dan Goldberg* en *Len Blum,* zetten zich hieraan, en kwamen met *Harry Canyon,* een verhaal dat duidelijk wel geïnspireerd is op The Long Tomorrow, maar dat ook doorweven is met elementen uit de hard-boiled-detektives à la Raymond Chandler en Mickey Spillane. Als teke-

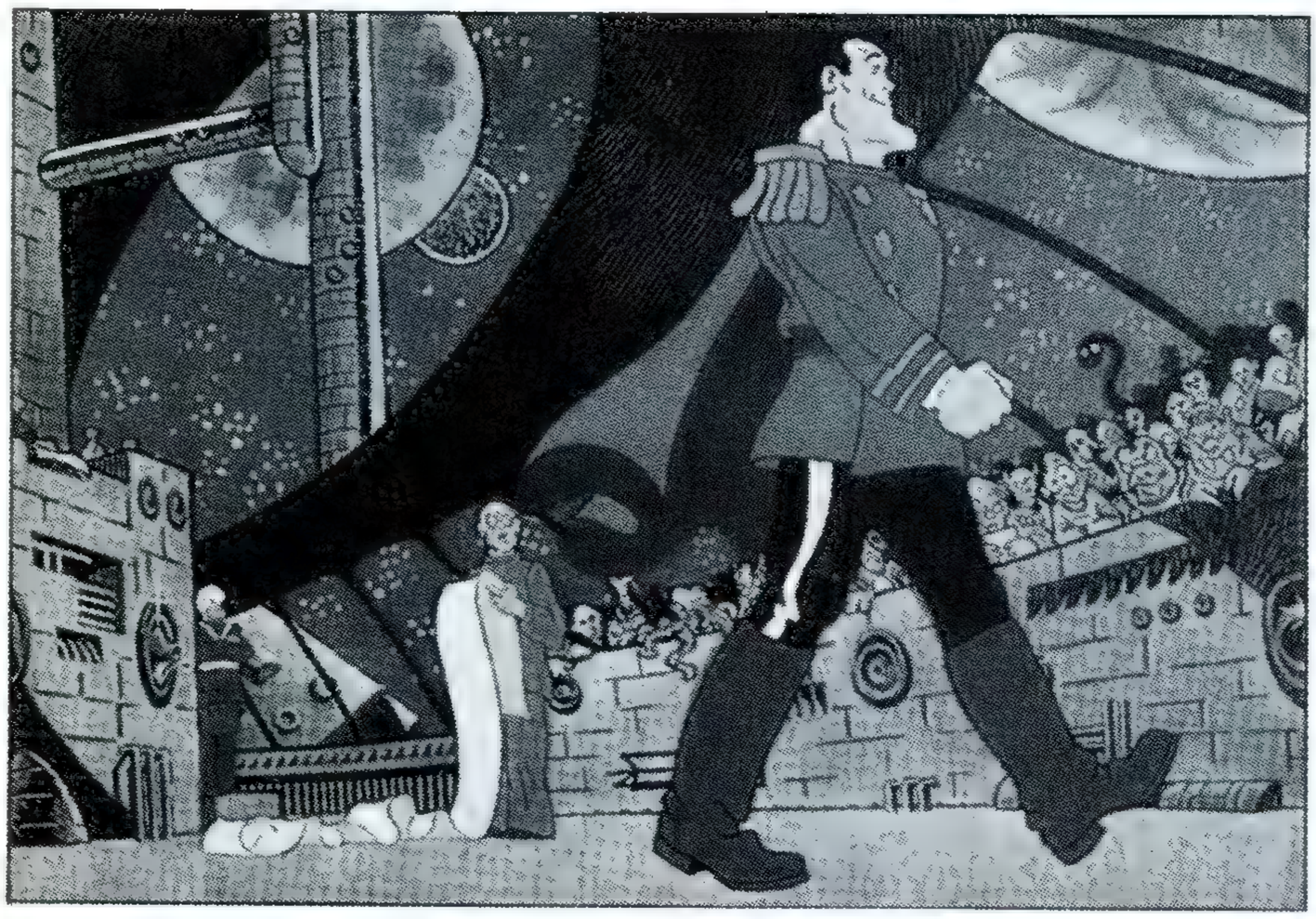

Captain Stern in de film.

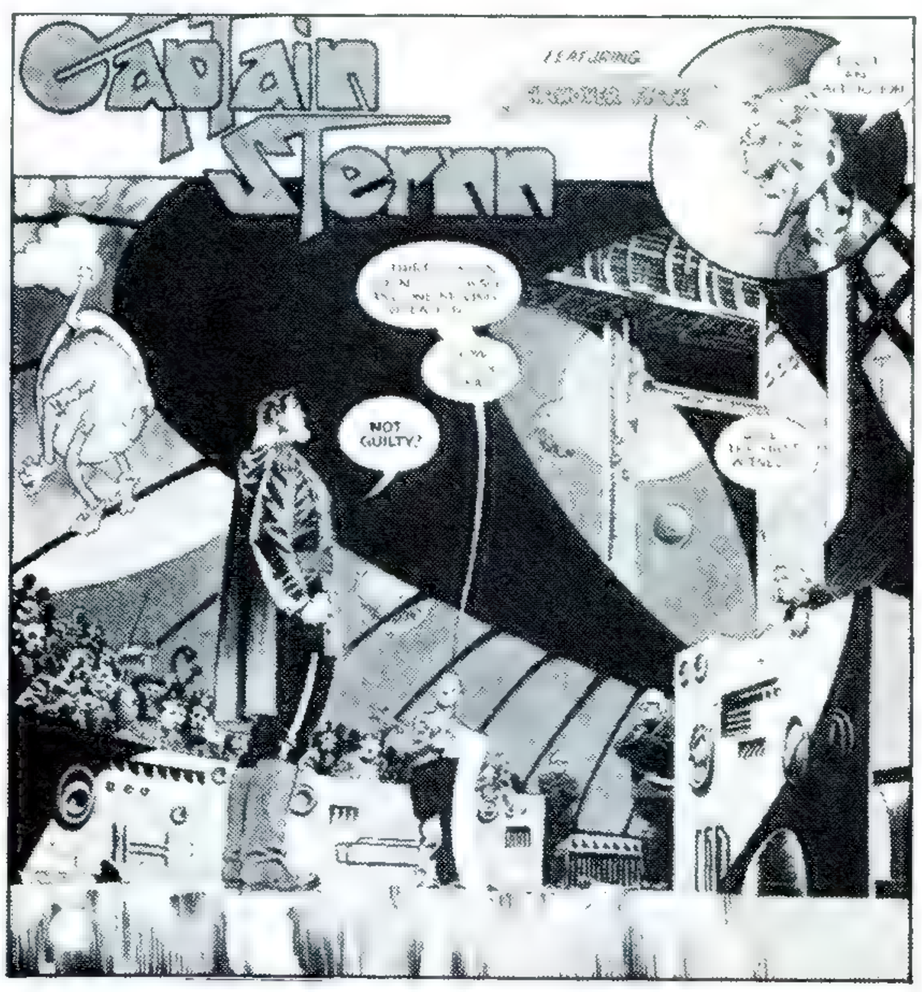

Captain Stern in de strip.

naar werd de zuid-amerikaan *Juan Gimenez* aangetrokken, die zonder ooit in New York geweest te zijn, een prachtige 21ste-eeuwse stad neerzette, met een mengeling van futuristische elementen en totaal verval.
Een ander probleem was gelegen in het vinden van een raamwerk of een rode draad, waardoor de nogal van elkaar verschillende verhalen één geheel zouden kunnen gaan vormen, of in ieder geval aan elkaar gebreid zouden worden. Oorspronkelijk werd daarvoor aan de *Arzach*-cyclus van Moebius gedacht, later aan het mede op Arzach geïnspireerde Taarna-verhaal. Tenslotte rolde er al doende een nogal slap verbindend verhaal rond de *Loc-nar,* de scepter uit het Den-verhaal, uit. In de film wordt de lichtgevende steen uit de scepter groen gemaakt en tot meteoriet met kwaadaardige eigenschappen verklaard. In alle afzonderlijke verhalen en in een aantal verbindende stukken duikt de steen op en vormt dan de verklaring voor het in het verhaal aanwezige kwaad. Uiteindelijk maakt Taarna als superheldin, naar goed amerikaans gebruik, dit kwaad definitief onschadelijk.

De film in vogelvlucht

Daarmee is misschien voor een in deze verhaaltrant getraind amerikaans publiek een acceptabel verhaal ontstaan. Voor velen echter zal dit raamwerk nogal goedkoop en weinigzeggend zijn. Men kan zich bij de beoordeling van de film dan ook beter richten op de afzonderlijke episodes. Daarvan zijn uiteraard de speciaal voor de film gemaakte verhalen sterk met het leitmotief verbonden. Ook het Den-verhaal kon in deze opzet naar strekking gehandhaafd blijven.
De openingsscène *Soft Landing* is eigenlijk alleen als idee grappig. Een ruimtevaarder daalt vanuit een Space Shuttle op aarde neer in een open Corvette 1959. Voor de animatie werd gebruik gemaakt van foto's van de auto vanuit verschillende gezichtshoeken, wat in de oorspronkelijke strip niet het geval was. Dit is gedurende de hele scène hinderlijk zichtbaar, omdat de gezichtshoek steeds net niet voor 100% klopt.
Dan stapt de ruimtevaarder, Grimaldi, zijn huis binnen met als cadeautje voor zijn dochter de groene meteoriet. Hij heeft dit veelgezochte voorwerp voor de neus van andere gelukszoekers weggekaapt, maar heeft er weinig plezier van, want bij opening van de container blijkt hij geen steen der wijzen, maar een dodelijk monster op de kop getikt te hebben. In een prima geanimeerde scène verdampt Grimaldi tot as, zijn dochter alleen met de bol achterlatend, waarna de geschiedenis van de bol in verschillende flash-back-episodes uiteengezet wordt, af en toe onderbroken door het verschrikte meisje met de groene bol dreigend voor haar. Hierop volgt *Harry Canyon,* waarin de bol zich als de Loc-nar in een New York's museum blijkt te bevinden. Taxichauffeur Harry Canyon komt toevallig in aanraking met de dochter van de professor die de bol beheert. Zij is ermee op de loop nadat boeven haar vader hebben neergeknald. Het tekenwerk van deze episode is uitstekend en ook de animatie is goed geslaagd.
Daarna volgt *Den.* Dit verhaal kent inmiddels een merkwaardige historie. Oospronkelijk werd het gemaakt als verhaal voor de animatiefilm *Neverwhere* van Corben (1968), waarna hij het in zijn underground-periode gebruikte voor het Den-verhaal in Grim Wit 2. Vooral door het werken naar levende, en klei- en rubberfiguren, kregen deze film en de strip een heel eigen, haast drie-dimensionaal effekt. Daarnaast werkte Corben ook met een heel eigen kleurtechniek, een soort kleurscheiding vooraf, waardoor een zeer aparte sfeer ontstond.
In de Heavy Metal-film is dit kleureffekt wel grotendeels behouden, het ronde is echter van de personages af. Daardoor komen Den en Kate wat vervlakt voor het voetlicht.
Worden Harry Canyon en Den nogal vlug verteld, het volgende verhaal *Captain Sternn* is, zeker in vergelijking tot

de stripversie van de erkende grootmeester Berni Wrightson, nogal uitgerekt.
De bol speelt hierin niet echt een rol, en dan nog alleen in negatieve zin. De prachtig in beeld gebrachte gedaanteverandering van Hannover Fist, die in het originele verhaal nog werd toegeschreven aan de gespletenheid van de menselijke ziel, wordt in de film, zoals alle kwaad, toegeschreven aan de boze kracht van de meteoriet, waarmee de kern van het verhaal wel wat al te simpel wordt en aan diepgang verliest. Ook hier is in de animatie veel van het typische Wrightson-kontrast afgevlakt: de kenmerkende Wrightsonarceringen bleken onanimeerbaar.
Het verhaal gaat over in de episode *Gremlins* (eerst B-17 genoemd), ook een geheel nieuwe episode naar gegevens van de oude EC-comics. Een schitterende impressie van de gruwelen van de oorlog, enigszins vergelijkbaar met *Catch 22*.
Dan volgt *So Beautiful and So Dangerous,* alleen nog maar naar de stijl en een aantal verhaalelementen herkenbaar als afkomstig van de gelijknamige strip. Angus McKie wist daarin fantastische technische werelden met aardse en buitenaardse figuren te vullen in een stijl die doet denken aan Basil Wolverton. Speciaal voor de film ontwierp striptekenaar *Neal Adams* een nieuwe hoofdpersoon voor deze episode: Gloria.
Als apoteose van de film volgt dan het nieuwe verhaal *Taarna,* tevens het langste gedeelte. Inhoudelijk is Taarna in meerdere opzichten een correctie op al het voorafgaande, en lijkt dan ook vooral bedoeld om ook ander publiek dan de Heavy Metal-lezers te bekoren. In de eerste plaats is gekozen voor een vrouwelijke hoofdfiguur, omdat de makers van de film bang waren, dat de eerdere episodes nogal vrouwvijandig zouden worden opgevat. Daar was ook wel reden toe, en men besloot zelfs op het laatste moment enige sexscenes uit met name Den weg te laten of af te zwakken, iets waardoor het verhaal in de film veel minder lijfelijk is, dan in de stripversie. Ook uit Taarna zelf werden overigens enkele geweld- en bondagescènes sterk ingekort om dezelfde reden.
De tweede handreiking naar het publiek werd met Taarna aangebracht door het sterk traditionele superheldenkarakter van het verhaal, waarmee men waarschijnlijk vooral de verstokte comicbooklezers hoopte te trekken. Er zijn nu eenmaal veel amerikanen, die geen stipverhaal kunnen lezen, als het niet op dit grondthema is gebaseerd.
Ook bij Taarna werd ten behoeve van de animatie met een fotomodel gewerkt, om de juiste houding en beweging in de animatie te brengen. Dit is goed gelukt, mede ook door het gebruik van landsschapsondergronden waar Taarna op haar vogel overheenvliegt. Zowel de landsschappen als de vogel lijken overigens gemaakt met de Arzach-verhalen van Moebius in het achterhoofd, zodat de meest gewaardeerde tekenaar van Heavy Metal dan wel niet feitelijk, maar wel nadrukkelijk in de film aanwezig is, een – overigens bedenkelijke – derde buiging naar het publiek, in dit geval de eigen lezers.
Om het verhaal af te ronden is aan het eind van de film nog een kort melodramatisch stukje toegevoegd, waarin de dochter van Grimaldi de fakkel van het bestrijden van het kwaad van de zich opofferende Taarna overneemt, en zo de overwinning van het goede symboliseert. Een nogal overbodige en ridicule afsluiting, maar amerikanen kunnen schijnbaar zonder een dergelijke afloop geen verhaal vertellen, en zijn ook in deze film niet tevreden, voordat ze dit soort tekenen aan de wand hebben gebracht.

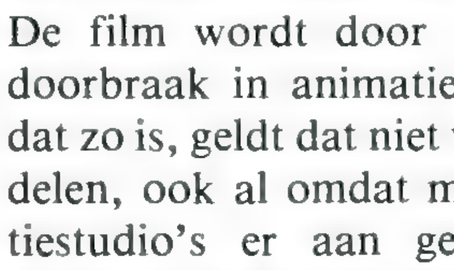

Een nieuw tijdperk?
Een bijzonderheid van de film is de muziek. Binnen een muzikaal raamwerk van *Elmer Bernstein,* hebben een groot aantal pop-groepen songs voor de film gemaakt, die over het algemeen goed harmoniëren met het visuele. Blijkbaar wordt niet voor niets ook in deze branche van 'Heavy Metal' gesproken. In de film zijn songs van o.a. Black Sabbath, Blue Oyster Cult, Don Felder en Nazareth opgenomen.
De film wordt door de makers een doorbraak in animatie genoemd. Als dat zo is, geldt dat niet voor alle onderdelen, ook al omdat meerdere animatiestudio's er aan gewerkt hebben. Over het algemeen hebben naar mijn smaak de geanimeerde verhalen hun kracht vooral aan de doorbraak in het striptekenen, die door het Heavy Metal wordt belichaamd, te danken. De speciaal voor de film gemaakte verhalen zijn echter zeer goed geanimeerd en een lust voor het oog.
De film was in Amerika een redelijk succes in de zomer van 1981. Of dat in Nederland ook het geval zal zijn staat nog te bezien, al is het voor de liefhebber van tekenfilms, maar vooral ook van het moderne stripverhaal zeker een must.

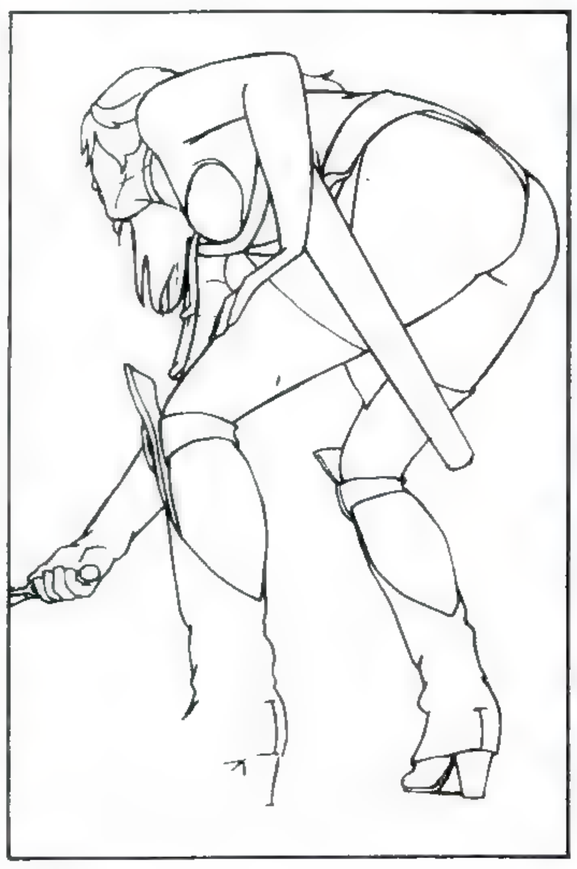

Taarna: fotomodel en animatietekening.

Taarna in de film.

ERIC beSCHREURenSwaardig

Door Rein van Willigen

Velen kennen Eric Schreurs, die in 1958 in Leiden werd geboren, alleen maar van zijn Vrije Balloen werk. Doch deze tekenaar heeft veel meer noten op z'n zang, dan dit werk doet vermoeden. Hij werkt onder andere voor de bladen Puls en Jippo, terwijl er onlangs een album met geheel ander werk van zijn hand verscheen. Maar wie kan er beter over vertellen dan de tekenaar zelf?

'De exacte leeftijd waarop ik begon te tekenen kan ik me niet meer herinneren. Zover ik weet heb ik van jongsaf aan getekend. Ik maakte welliswaar geen verhaaltjes, maar krabbelde toch al stripachtige figuurtjes.
Dat kwam, omdat ik op vroege leeftijd veel strips las. Kochten mijn leeftijdgenoten van hun zakgeld duimdrop en zoethout, ik haalde voor dat geld stripblaadjes uit de Classics lectuurmolen bij de sigarenboer. Het waren strips met helden als Kid Colt, Rawhide Kid en Twee Pistolen Kid. Het stikte van de Kids. De één schoot nog sneller dan de ander. Het waren nu niet direct strips die voor mijn leeftijd bestemd waren. Hoewel, ze waren vrij onschuldig, de schurken werden nooit overhoop geknald. Die kids waren n.l. meesters in het uit de hand paffen van schietijzers...
Mijn eigenlijke favorieten uit de tijd waren Rik Ringers, Guus Slim, Jerry Spring en Robbedoes & Kwabbernoot. Maar om die te kunnen kopen kreeg ik helaas niet genoeg zakgeld.'

Vertel eens iets over de schooltijd!
Ik was een dagdromer. Bij voorkeur was ik het liefst alleen. Dat is nu nog zo. Het dagdromen zelf is er nu een beetje af. Ik vond het een plezierige bezigheid. Zelfs zo, dat ik me die fantasieën beter herinner dan mijn schooltijd. Behalve de weg heen en terug vond ik de school alles behalve. Onderweg kon ik ongestoord fantaseren zonder dat een leraar me kwam vervelen met zijn gezever.

Waaraan zat je allemaal te denken?
Ik bestudeerde de lijnvoering en mogelijkheden van mijn favoriete tekenaars. Alle houdingen en gebaren van hun helden stonden in mijn geheugen gegrift. In gedachten kon ik ze in mijn eigen verzonnen verhaal een rol laten spelen.

Wat deed je na de lagere school?
Een onnozele intelligentietest had uitgewezen, dat ik kon kiezen tussen de LEO of de LTS. Het werd de laatste. Daar heb ik voor de richting grafische technieken gekozen, omdat ik dacht dat dit het meest verwant was aan tekenen. Tenslotte moeten strips óók gedrukt worden...
Het enige tekenwerk bestond uit layouten van advertenties. Een keer is er een strip getekend die bestemd was voor een boekwerkje, waarin stond hoe wij – de gehele klas dus – dachten over het onderwijs in het jaar 2000.
Deze wedstrijd werd georganiseerd door het LOI. We wonnen hier de eerste prijs mee!
Verder heb ik naast het loodzetten en de godganse dag achter een luidruchtige boekdrukpers staan, niet veel meer

gedaan dan het voltekenen van schoolboeken.

En na je opleiding?
De meesten van mijn klasgenoten gingen werken in een drukkerij. Dat lag het meest voor de hand. Ik had daar weinig trek in. Ik wilde alleen maar tekenen. Daarbuiten had ik weinig andere ambities. Maar ja... omdat je toch wàt moet doen ben ik in Katwijk aan Zee, een dorp vlakbij Leiden, in een herenmodezaak gaan werken. Een heel klein winkeltje, dat afgestemd was op de vele Duitse badgasten, die daar 's zomers kwamen.
Ik was verkoper. Je hoef er niet zo bij na te denken...
Ik stond er alleen en werd, op de enkele keer dat mijn baas me kwam bevoorraden met jeans, 'Swiem Hooze' en gele kaplaarzen na, aan mijn lot overgelaten.
Prima geregeld! Zo had ik in de wintermaanden, wanneer er geen flikker te doen was, uitgebreid de tijd om achter de toonbank te tekenen.
Ik maakte veel studies van karikaturale gezichtsuitdrukkingen. Aan decors besteedde ik nooit aandacht. Huizen en auto's boeiden me niet in het minst. In de strips die ik nu teken is nog steeds zo, dat de figuren centraal staan. Maar ik schreef daar ook stapels gedichten. Hele sentimentele smartlappen met onderwerpen die volkomen in strijd waren met de onderwerpen die ik later in mijn strips zou gaan gebruiken. Zo heeft ieder mens z'n keerzijde!
Ik heb later illustraties bij die gedichten gemaakt en ik kan me herinneren dat mijn moeder een keer naar een uitgever is gestapt. Daar is niets uitgekomen...

De broeken ben je na verloop van tijd uitgestapt?
Ja, ja. Ik ben in militaire dienst gegaan. Ik kwam terecht in een opslagdepôt in Nieuwe Meer. We repareerden daar gasmaskers; hele oude stoffige krengen uit 1950 die bestemd waren voor de beveiliging van de burgerbevolking! Stomvervelend, geestdodend èn zinloos.
Alsof die dingen in een oorlog die ons nu eventueel boven het hoofd zou hangen maar enig nut zouden hebben. In ieder geval waren wij vrij van wapens en oefeningen. 's Avonds werden we ondergebracht in een bouwvallige kazerne te Amsterdam. Daar was geen moer te beleven. We trokken meestal de stad in.
Ik zal je verder niet vervelen met 'vette' dienstverhalen. Maar ik heb er, doordat ik volledig door het lint gegaan ben, veel inspiratie aan overgehouden, die ik later in de strip ADRIANUS zou gaan gebruiken.

Hm... en na de diensttijd?
Op een enkeling na waren de meesten van ons (ik spreek nu over 1979) ge-

Niet eerder gepubliceerde tekening

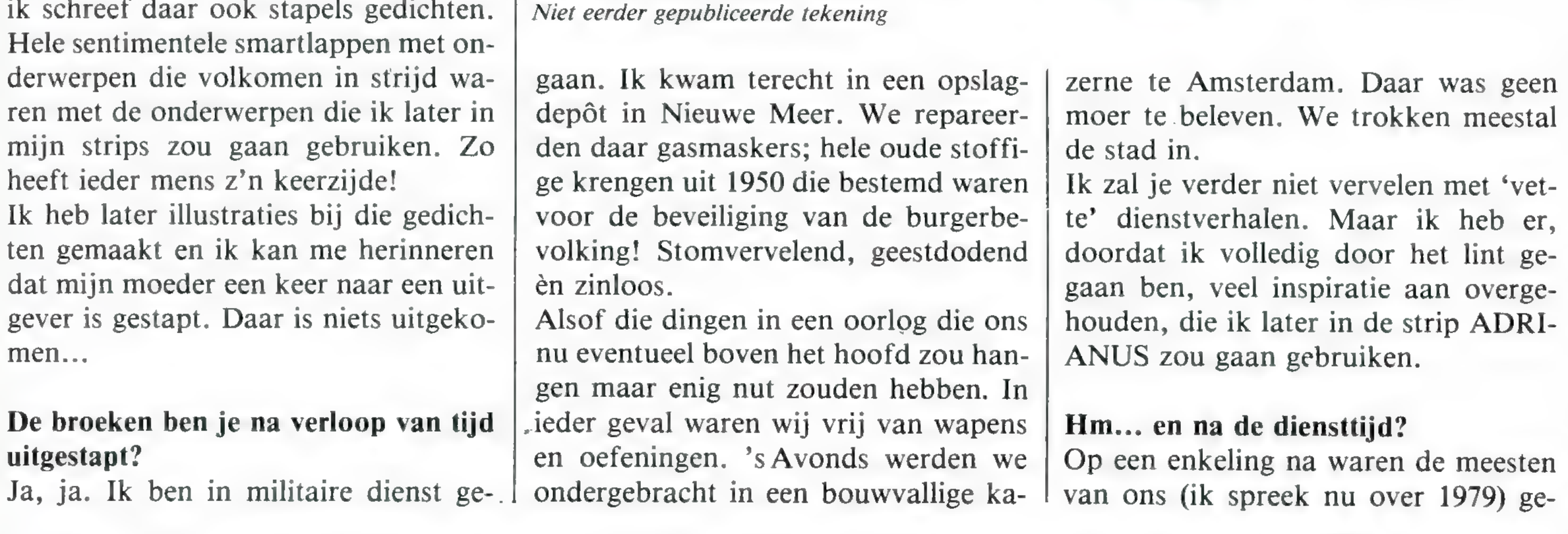

Uit: Geharrebar (uitg. Espee)

doemd om na onze diensttijd werkloos te worden. Dat was vervelend. Ik had geen zin om wederom te belanden in een lulbaan en ben serieus gaan denken over het maken van strips.
Inmiddels had ik een eigen stijl ontwikkeld, die ik verder wilde uitwerken. Daarin zat dus geen probleem. Veel vervelender was het dat ik nooit verder kwam dan het aanzetten tot een strip. Talloze openingsplaten heb ik gemaakt. Ik was echter nooit tevreden. Meestal belandden ze dan ook in de vuilnisbak. Ik besloot toen om cartoons te maken en stuurde die naar verschillende bladen. De reacties waren doorgaans negatief. Ze schreven meestal wel dat ze overtuigd waren van mijn talent, maar dat ik toch nog veel moest oefenen...

In die periode ben je in contact gekomen met De Vrije Balloen?
Ja! Ik las het blad regelmatig. Ik had de indruk dat ze een kans boden aan amateurs. Ik stuurde een aantal van deze cartoons in maar hoorde een lange tijd niets. Ik had alle hoop al opgegeven, tot ik door Romy van Haasteren werd gebeld. Ze vertelde dat het werk over twee pagina's geplaatst zou worden. Wat was ik daar blij mee, maar des te groter was de teleurstelling toen ik zag, dat ze, vijf keer verkleind, tussen de advertenties waren afgedrukt.
Romy had me eveneens gevraagd een strip te gaan maken. Dat was wel een uitdaging, omdat ik gedwongen werd een verhaal af te maken. Het viel niet mee, daar ik geen scenario had. Uiteindelijk heb ik een cartoon, die ik al gemaakt had, als plot gebruikt en het verdere verhaal er om heen gebreid. En dan nog het tekenen. Het was een enorm gedoe. Zoals ik al zei, was ik nooit helemaal tevreden.
Inmiddels ben ik daar overheen, maar in het begin was ik constant met mezelf in conflict hierover. Ik was vooral bang het tweede plaatje te verprutsen als ik het eerste goed vond. Met als resultaat 'het wegsodemieteren van een hele pagina'. Het waren overigens hele onbenullige foutjes, waarvan ik dacht, dat iedereen ze direct zou zien. Tenslotte heb ik alle plaatjes apart getekend en ze later in de juiste volgorde geplakt...
Het mooiste van alles was, dat ik bij veel tekeningen geen ruimte had uitgespaard voor de teksten, hetgeen me nu ook nog wel eens overkomt. Mijn lettering is dan niet zoals het zou moeten zijn; ik heb de gewoonte groot en klein door elkaar te schrijven, maar onoverkomelijk heb ik dat nooit gevonden. Het heeft zijn charme.
In ieder geval heeft die eerste strip mij een hoop tijd gekost en het ergste was, dat je dat er niet aan af kon zien. Wonderlijk genoeg werd het toch geplaatst!

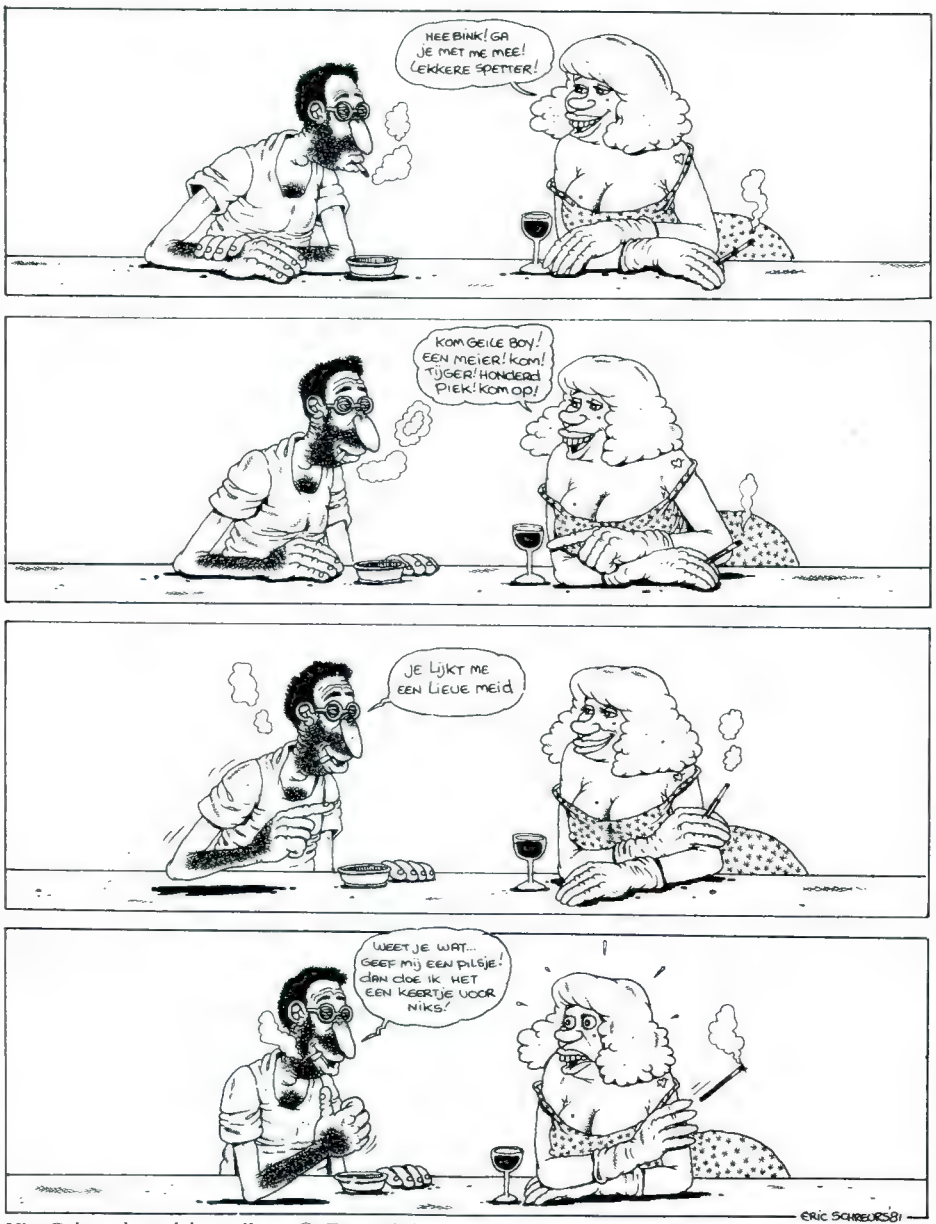
HEE BINK! GA JE MET ME MEE! LEKKERE SPETTER!
KOM GEILE BOY! EEN MEIER! KOM! TIJGER! HONDERD PIEK! KOM OP!
JE LIJKT ME EEN LIEVE MEID
WEET JE WAT... GEEF MIJ EEN PILSJE! DAN DOE IK HET EEN KEERTJE VOOR NIKS!
ERIC SCHREURS81
Uit: Geharrebar, debuutalbum © Espee/Schreurs

Heb je hier nog reacties op gekregen?
Die liepen sterk uiteen. De één vond het geweldig, de ander afschuwelijk of sexistisch. Ze keken me met een blik vol wantrouwen aan en beweerde dat iedere tekenaar of schrijver in zijn werk iets van zichzelf prijsgeeft.

Vind jij van niet?
Niet altijd! Natuurlijk is het maken van een strip een vorm van uiting, maar ik geloof niet dat er nu altijd de frustaties en complexen van de maker aan af te lezen zijn.
Ook heb ik wel moeten horen in een verkeerde volgorde begonnen te zijn. Ik had eerst maar eens iets fatsoenlijks en dus commerciëels moeten maken. Later kan ik geen ego trippen. Maar tot die zogenaamde 'gewone strip' heb ik me nooit aangetrokken gevoeld. Volgens mij brengt het zoveel beperkingen met zich mee. Ik wil gewoon maken wat ik leuk vind en dat ik mezelf daarmee wellicht een etiket opplak neem ik maar op de koop toe.
Eens ben ik benaderd door een pornografisch blad, dat in de veronderstelling was, dat ik misschien een lekkere geile strip wilde maken voor hun.
Dat heb ik geweigerd.
Sex om de sex, in een strip althans, vind ik stomvervelend. Het moet wel een functie hebben of in ieder geval om te lachen zijn. Grappen over sex vind ik prima. Uiteindelijk bestaan we bij de gratie van de sex...
Ik heb geen enkele moeite om het te tekenen, maar dat zal inmiddels wel duidelijk geworden zijn.

De Vrije Balloen is natuurlijk wel leuk, maar er van leven kun je niet.
Inmiddels was ik getrouwd èn werkeloos. De Vrije Balloen betaalde niet of nauwelijks. Dat vond ik niet zo erg. Het feit, dat ze mijn strip plaatste gaf al voldoende bevrediging. Mijn vrouw werkte; we zaten dus niet echt omhoog. Ik wilde wel zo snel mogelijk uit de sleur van het werkeloos zijn. Ik heb veel tekenwerk opgestuurd naar verschillende uitgeverijen, maar d'r kwam niet veel uit. Behalve bij een opinieblad voor jongeren, waarin ik op free-lance basis illustraties zou gaan maken. Later ben ik een strip voor ze gaan tekenen. Dat moest over een werkeloze jongen gaan, die kampt met het probleem van werkeloos zijn en wat dat thuis zo al met zich meebracht. Een beetje achterhaald onderwerp. Doch door het feit, dat ik zelf werkeloos was had ik voldoende inspiratie. De strip heet 'De Klootwijkers' en loopt iedere maand in het blad PULS.

Tussen haakjes, heb je een opleiding gehad?
Een goede vriend van mij, die docent op een kunst academie is, raadde me aan, daar een opleiding te gaan volgen. Mijn kansen om met tekenen mijn brood te verdienen zouden dan wat gunstiger liggen. Ik heb geprobeerd op de dagopleiding te komen maar werd, idioot genoeg, afgewezen vanwege mijn lage vooropleiding. Achteraf ben ik daar blij om; ik heb mijn tijd overdag nu veel te hard nodig.
Later ben ik wel toegelaten op de avond-academie en met die opleiding ben ik nog steeds bezig. Hoewel dit door mijn immer uitbreidende werkzaamheden overdag steeds moeilijk

Bizarre figuren ter afwisseling

valt te combineren. Ondanks dat wil ik het toch afmaken, al weet ik zelf niet goed waarom. Misschien vind ik het prettig om mij zelf naast het striptekenen ook bezig te houden met andere richtingen en mogelijkheden van het tekenwerk.

Je doet ook nog iets voor Malmberg?
Tijdens de poging om met een aantal tekenaars, van De Vrije Balloen, het wereldrecord 'striptekenen' te vestigen – dit t.g.v. het vijfjarige bestaan van De Vrije Balloen – ben ik in contact gekomen met Uitgeverij Malmberg. Ik ben illustraties gaan maken voor hun bladen Jippo en Okki.
Naast het striptekenen vind ik het illustreren van kinderverhalen bijzonder leuk. Zeker voor Malmberg, daar die je grotendeels vrij laten in je creativiteit.

Vertel even iets meer over het record striptekenen.
Met 25 uur en 8 minuten heb ik het op mijn naam weten te zetten. Het is opgenomen in 'Guinness book of world records'. Ik heb het grotendeels aan mijn ouders te danken, die me telkens hebben aangespoord door te gaan. Met name mijn vader, die al de tijd aanwezig is geweest en me door de inzinkingen heen heeft gesleept.
Mijn ouders hebben we trouwens altijd aangespoord, verder te gaan tekenen. Zij zijn mijn trouwste fans, hoewel ze zich niet altijd met de humor in mijn strips kunnen verenigen. Het record zelf beschouw ik als een uit de hand gelopen grap, maar het was leuk er aan mee gedaan te hebben.

Je doet ook reclamewerk?
Naast strips en illustraties ben ik er ook nog reclame bij gaan doen. Toen ik redelijk kon rondkomen van mijn tekenwerk ben ik voor mezelf begonnen.
Het reclamewerk wordt goed betaald. De verleiding is dan ook groot me daar op toe te leggen.
Maar wat ik al eerder zei over commerciële strips; ik wil er niet in verzuipen, en zodoende mijn identiteit verliezen. Ik ben er toe bereid, tenslotte vormt het mijn grootste bron van inkomsten, maar ik wil niet alleen grote glimmende koeienogen en tevreden blozende

Niet eerder gepubliceerde tekening

wangetjes voor de consument van produkt X tekenen.

Hoe is het album GEHARREBAR ontstaan?
Ik liep al geruime tijd rond om een idee, dat ik in Adrianus al een paar maal had toegepast, verder uit te werken voor een nieuwe strip.
Een horizontale lijn, die een suggestieve bar aangeeft, met daar boven figuren die aan de bar zaten, bestaande uit een kop en een romp. Dit alles tegen een wit decor. Met dit gegeven maakte ik gags met vier rechthoekige plaatjes per pagina. Het werkte nogal snel, daar ik alleen de figuren hoefde te tekenen.
Ik stuurde een aantal van die pagina's naar 'Wordt Vervolgd'. De uitgever, Ger van Wulften, toonde interesse en opperde het idee er een album van te maken.
Daar had ik voldoende ideeën voor en mede door de simpele opzet van de pagina's, kon ik hem binnen drie maanden 48 pagina's leveren. Het album, genaamd GEHARREBAR is pas verschenen. Ik ben erg tevreden over dit album door de onbeperkt geboden vrijheid, maar ook over de samenstelling ervan.
Verder is er in het album een stijgende lijn te bespeuren; de figuren worden plastischer en dynamischer. Een lijn die ook te bemerken is in de latere strips van Adrianus, waarin ik meer aandacht ben gaan besteden aan de vlakverdeling en de figuren, die ik voller en pompeuser ben gaan maken en daardoor meer naar voren treden tegen de schaarse decors.
Maar wellicht zijn dit allemaal dingen, die alleen mij opvallen.

Hoe is je verhouding met Ger van Wulften?
Het contact met hem biedt mij grote perspectieven. Zover ik weet, is hij de enige, naast De Vrije Balloen, die aandacht besteeds aan de nieuwe lichting Nederlandse striptekenaars.
Onder zijn hoede heb ik meegewerkt aan het album 'Het wordt tijd dat ik reis'. Een idee van Bram Vermeulen. Het album is inmiddels verschenen!
Medio februari '82 zal ik als alles doorgaat in 'Wordt Vervolgd' starten met een nieuwe stripserie: DE FANTASTISCHE DROMEN VAN JAN SCHARREBAL.

Nog verdere plannen?
In de eerste plaats het produceren van albums. Graag zou ik de meer dan 60 pagina's van Adrianus eens graag gebundeld zien. Verder is mijn hoop gevestigd op mijn strip in 'Wordt Vervolgd'. Het tekenen voor Casterman (de uitgever van dit blad) maakt de stap over de grens, met name Frankrijk, kleiner.
Buiten dit alles, zie ik uit naar de komst van mijn eerste nazaat, die naar alle verwachtingen de komende zomer geboren zal worden...

Rest mij één vraagje, wie zijn je favoriete tekenaars?
Op de eerste plaats Moebius oftewel Jean Giraud vanwege zijn vaak absurde werelen en Tardi om de sfeer. De strips van Tardi vind ik bovendien echt spannend.
Verder Bilal, Corben, Crumb, Gotlib en Reiser. Deze laatste vind ik echt om te bescheuren, met name het album 'leve de vrouwen'.
Van eigen bodem vind ik Prutswerk erg goed met in het bijzonder de 'Familie Doorzon' en niet te vergeten Paul Bodoni, die ik waardeer om zijn eigenzinnige stijl. ■

Boeken in 't kort

Wederom een uitgebreide rubriek Boeken in 't Kort. De nog steeds aanzwellende stroom van stripboeken maakt dit noodzakelijk.
Om wat meer overzicht in deze rubrieken aan te brengen, zal er vanaf dit nummer van Stripschrift een onderverdeling plaatsvinden:

A Stripboeken voor ouderen, d.w.z. albums die naar inhoud en/of eerste verschijning vooral op oudere lezers gericht zijn.
B Stripboeken voor jongeren, d.w.z. vooral op jongere lezers in de teenerleeftijd gericht.
C Cartoonbundels.
D Boeken e.d. over strips, cartoons, tekenfilms.

Dit zowel ten behoeve van de lezers, als ten behoeve van de redaktie, die zo haar aandacht wat evenwichtiger kan verdelen.

(J.D.)

Fernando Fernandez: De Cubaanse Vrijheidsstrijd, en Guido Buzzelli: De Wurgsekte, Avonturier-reeks 4 en 5, Centri Press 1981, *f* 14,95 per deel. *(B)*
Twee nieuwe verhalen in de avonturier-reeks, gebaseerd op historische gebeurtenissen. Het eerste is van de hand van de Spaanse tekenaar Fernando Fernandeze (zie Stripschrift 155) en behandelt een voor ons onbekend deel van de geschiedenis van Cuba, en indirekt ook van Spanje en de Verenigde Staten. Het verhaal speelt rond 1895. Hoofdpersoon is de Italiaanse arts Masetti, die beroepshalve een groot deel van de oorlogshandelingen meemaakt. Vanwege de ingewikkelde verhoudingen geeft Fernandez het verhaal een uivoerige inleiding. Toch blijkt het moeilijk zich tot in details in te leven. Fernandez kan goed tekenen en maakt van de pagina's vaak prachtige komposities. Het opzienbarendste in het verhaal is de duistere rol, die de krantenmagnaat Hearst in het geheel speelt, zeker ook gezien de huidige politieke verhoudingen.
Een ander voor velen onbekend stuk geschiedenis wordt beschreven in de Wurgsekte. Het gaat over de Thugs, een oude sekte in India, die voor haar godin Kali rituele moorden beging met wurgsjaaltjes. Hoofdpersoon in dit verhaal is Raven, agent van de East India Company. Betrapt op verduistering, zwerft hij vogelvrij het land door, met Suki, zijn knecht en Sitah, een aan Kali gewijde vrouw. Het verhaal is door Buzzelli vlot neergezet en heeft door de mysterieuze ingrediënten veel sfeer.

(J.D.)

F. Tacconi. De vliegende tijger. (Avonturier-reeks 6). Centri Press *f* 14,95. *(B)*
Tekenaar Tacconi is in ons land voornamelijk bekend om zijn strip 'De Gentleman'. In diezelfde glad-populaire stijl heeft hij een strip getekend over de vliegende tijgers, avonturiers die tijdens de 2e wereldoorlog als ridders in de lucht het romantisch aureool verwierven van onverschrokken piloten die in hun eentje tientallen vijandelijke vliegtuigen neermaaiden. Dit boek gaat over de episode waarin een stel Amerikaanse piloten, aangetrokken door het geld (600 dollar plus 500 dollar voor elk neergehaald Japans vliegtuig) in dienst traden bij de A.V.G. (American Volunteer Group) en die in hun P40 toestellen de Japanse superioriteit in de lucht aan flarden schoten om zo de Chinezen onder Tjiang Kai Shek te helpen de aanvoerroute tussen Birma en China vrij te houden. De held in dit sterk geromantiseerde verhaal is Duke Moran, waaghals en stuntvlieger die terecht komt bij de A.V.G. in Birma. Als quasi komische nevenintrige loopt de haat-liefde verhouding tussen de koppige Duke en de rondborstige Rosie door het verhaal heen. Dat betekent dat de poging om een beeld te geven van die wilde jaren in dat snikhete, exotische land waar het bloed bij hectoliters stroomde teniet wordt gedaan door de romantische perikelen. De bittere oorlogsgevechten uit de werkelijkheid moeten ruim baan maken voor de vrijages van Duke met een beeldschone en aanhalige spionne hetgeen weer aanleiding is voor de jaloerse Rosie om zich met de zaak te bemoeien. De vliegende tijger is een vlakke en op effect berekende strip, een zwak aftreksel van dat wat Hubinon met zijn Buck Danny eerder en beter liet zien (en ook die schuwde de romantische vertekening niet). Snel vertier, oppervlakkig leesvoer, ideaal om te consumeren vlak voor het slapen gaan.

(Bree)

Chantal Montellier. Yoyeux Noël pour Andy Gang. Uitg. Les Humanoïdes Associes. In Ned. *f* 39,50. *(A)*
In het begin van het nieuwe album van Andy Gang 'Joyeux Noël pour Andy Gang' door tekenares Chantal Montellier (ja, zij weer!), leest onze vriend de brigadier een berichtje uit de krant voor aan zijn vrouw. Een Amerikaan zou, met een mes in zijn rug, uren in het ziekenhuis hebben zitten wachten op $1000 voor medische behandeling, die zijn familie hem moest brengen omdat de dokters hem anders niet wilden helpen. 'Tja, mompelt Andy tegen zijn vrouw,' je kan wel aan de gang blijven als je iedereen gratis moet helpen, die zich laat neersteken!' Waarop zijn vrouw antwoordt: 'Ha! De dokters hebben 't al druk genoeg met het behandelen van eerlijke mensen!'
Dan gaat de telefoon, het is de superieur van Andy die hem vraagt de zaak 'Saint François' op zich te nemen.
Men schijnt een moordaanslag voor te bereiden op deze graaf, die een hoge piet in de politiek is. De zaak was eerst

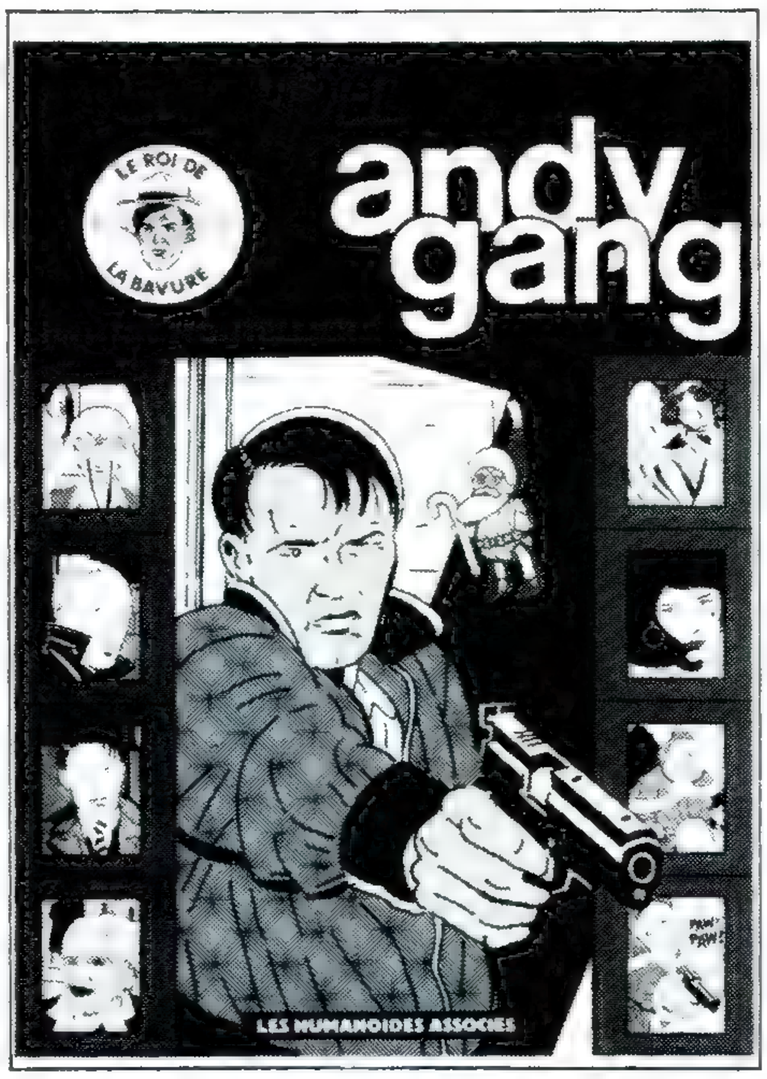

in handen van een zekere inspecteur Meynard, maar deze ontdekt té veel. En daarom moet het onderzoek maar in handen gegeven worden van de antigang brigade van Andy Gang, want die zijn stom, denken uiterst rechtlijnig en zijn gemakkelijk te manipuleren.
Goed, u begrijpt: Frankrijks grootste licht op het gebied van de terreurbestrijding begeeft zich blunderend door het boek en wordt op het einde, zo tegen kerstmis, bevorderd tot inspecteur! Gelukkig kerstfeest! De moordaanslag lukt natuurlijk en de ware schuldigen worden niet gegrepen. Perfekt!
Dit derde album is, ik kan het ook niet helpen, alweer beter dan het vorige. Het verhaal is natuurlijk alleen leuk, want leuk is het, voor degenen die ook geloven dat de politie niet deugt en dat het land bestuurd wordt door ongrijpbare grootmachten, zoals multinationals. Montellier hanteert de botte bijl in haar satire op de maatschappij en haar politie.
Ze laat Andy dromen dat hij zich als een soort super-held boven op de huurmoordenaar stort. 'Arrgh', roept Andy als hij 'm de revolver ontwringt...
Natuurlijk krijgt hij van zijn superieuren een verkeerd signalement mee. Hij weet iemand op te sporen die daar op lijkt en bij zijn arrestatie schiet Andy per ongeluk iemand neer. Maar niet erg! Dat wordt wel in de doofpot gestopt! De gedachten van deze sympathieke brigadier, zijn daden en zijn meningen zijn die van de zwijgende meerderheid. Hij is de vleesgeworden Telegraaf-lezer, en dan ook nog in de vreselijke vorm van een politie-agent.
Haar twee-dimensionale tekenstijl wordt steeds mooier. Dat mensen 't lelijk vinden is me niet *helemaal* een raadsel, maar toch kijken die niet verder dan hun neus lang is. Haar plaatjes hebben een esthetische schoonheid, en zijn zeer zorgvuldig gecomponeerd. Haar figuren zijn erg stijf getekend, en worden hierdoor een soort *afgietsel* van de werkelijkheid, net zoals het *verhaal* een soort *afgietsel* van de werkelijkheid is. Inderdaad: vorm en inhoud zijn één.
Ze heeft een zeer eigen manier om, als er wel dialoog is, maar verder weinig aktie, de pagina toch interessant te maken.
Als Andy bijvoorbeeld samen met zijn vrouw het kerststalletje opzet en zijn vrouw vraagt geïnteresseerd naar de voortgang van het onderzoek, dan 'zoomt' de tekenares tijdens deze dialoog langzaam in op het stalletje tot dat uiteindelijk op een plaatje nog slechts een levensgrote engel in beeld is.
Dit soort vervreemdende effecten past ze vaak toe. Ze moet alleen oppassen dat dit niet een gimmick wordt, net zoals de vele cliché-blunders van Andy.
Ik zou niet goed weten wat ze inspecteur Gang nog meer zou kunnen laten doen zonder in herhalingen te vervallen, en wederom dezelfde boodschap te vertellen. Maar ach, in herhalingen vervallen? Leest u Nescio nog maar eens na!

(H.F.)

Yves Swolfs: Durango, Sterven als een hond in de sneeuw, en Het geweld van de woede, uitg. Archers, Collectie (Wild West Story) 1981 en 1982, *f* 6,25 per deel. ***(B)***

Aan het groeiende leger nieuwe westernhelden in de strip is sinds kort weer een nieuwe toegevoegd door de jonge Belgische tekenaar Yves Swolfs. In het voetspoor van Blueberry, Red Dust, McCoy en Jonathan Cartland ditmaal Durango. De identifikatie met deze nieuwe held wordt door Swolfs niet gemakkelijk gemaakt: Durango wordt opgevoerd als een huurmoordenaar en blijkt onaangedaan mensen neer te knallen, met een stalen smoel, dat in het begin veel van dat van Clint Eastwood wegheeft.
In het eerste verhaal neemt hij het op tegen senator Howlett en zijn bende, op verzoek van zijn inmiddels vermoorde broer. De senator probeert een hele streek met al het vee in handen te krijgen en gaat daarvoor over lijken. In dit opzicht betoont Durango zich een waardig tegenstander. De titel van het verhaal wordt in deze bloederige konfrontatie dan ook alle eer aangedaan.

Ook in het tweede verhaal, waarin de bende van ene Callahan een diepgelovig westernstadje tyranniseert vloeit het bloed rijkelijk.
Ik telde in het eerste 26 en in het tweede album 20 doden, een gemiddelde van 1 per 2 pagina's, iets wat de aandacht wel wat opslorpt. De indruk die daardoor van de verhalen achterblijft is er dan ook een van één grote schietpartij, zoals bij de vroegere B-westernfilms.
De kans dat je bij een dergelijke opzet het karakter van je hoofdpersoon wat diepgang mee kunt geven is uiterst klein. De boodschap is wel, dat hij in deze situaties een goeie kerel was, maar of dat altijd zo is (geweest), blijft in het midden.
Tekenstijl en kompositie roepen herinneringen op aan de al eerder genoemde nieuwe grootmeesters van de westernstrip, zonder dat één van hen nu extra bedacht wordt. Uiteraard vertonen zij ook nog hier en daar onevenwichtigheden, alhoewel Swolfs duidelijk laat zien een goed tekenaar te zijn. Om zijn albums meer inhoud te geven, zou hij echter naar een goede scenarioschrijver moeten uitzien. Hijzelf lijkt daarvan echter niet overtuigd, gezien het feit dat van het eerste verhaal al een videokassette op de markt is.

(J.D.)

Frank Bellamy en Clifford Makins, 'High Command', uitgeverij Yendor, *f* 24,90. ***(B)***

Onder de titel High Command is bij Yendor een 86 pagina's dik stripwerk verschenen waarin de biografieën van Winston Churchill en Bernard Montgomery staan opgetekend. De tekeningen van de hier helaas nauwelijks bekende Frank Bellamy zijn werkelijk schitterend, maar op de verhalen van Clifford Makins valt wel het een en ander aan te merken.
Dat de verhalen bijzonder pro-Brits zijn (zoals in het voorwoord verontschuldigend wordt opgemerkt) is nog tot daar aan toe: ze stammen uit het zeer Britse blad Eagle en zijn al vrij oud. Het verhaal over Churchill moet in ieder vóór 1958 zijn getekend omdat de eerste boekuitgave uit dat jaar stamt, en de biografie van Montgomery is waarschijnlijk in 1962 te dateren. In feite zijn deze biografieën een soort uitgebreide Ome Wim verhalen-oudestijl en dus bijzonder heroïsch zonder

al te veel diepgang. Het leven van Montgomery is een en al oorlog en dat is ook wel logisch, want de man was tenslotte beroepsmilitair. Maar het verhaal geeft een oppervlakkig beeld van de oorlog, hetzelfde beeld dat de meeste oorlogsfilms uit de vijftiger en begin zestiger jaren ons schetsen. Montgomery's verhaal toont ons de 'nette' oorlog, de bloedeloze oorlog: het is niet de oorlog van het lijden en de ellende maar de oorlog van de roem en de glorie.
Daarnaast is het oorlogsverhaal ook op een andere manier oppervlakkig. We worden tamelijk uitvoerig ingelicht over de wijze waarop de veldtochten en -slagen gevoerd en geleverd zijn, maar achtergrondinformatie over het waarom van de krijgsplannen wordt vrijwel niet verstrekt. Waarschijnlijk bevindt de lezer zich daarmee in dezelfde situatie als het gros van de soldaten die deze tochen en slagen hebben meebeleefd, omdat ook zij over het algemeen niet door de generale staf uitvoerig werden ingelicht over het waarom van de te volgen taktiek.
Ditzelfde gebrek aan diepgang treffen we bij Chuchill aan en daarin wordt dit gemis des te pijnlijker gevoeld, omdat Churchill tenslotte vooral een politiek leider was en zijn beslissingen en de motieven daarachter medeverantwoordelijk zijn voor de huidige wereldsituatie. Ook in de Churchill-biografie overheerst de oorlog. We horen weinig van zijn politieke carrière en worden vrijwel uitsluitend ingelicht over zijn oorlogsbelevenissen, vanaf de koloniale oorlogen uit zijn jeugd (die zijn opvattingen waarschijnlijk in belangrijke mate hebben beïnvloed) tot zijn leiderschap tijdens de Tweede Wereldoorlog. In het verhaal over Churchill volgen we de veldslagen op grotere afstand en minder in detail dan bij Montgomery, maar het zijn natuurlijk dezelfde slagen en dus bevatten de twee verhalen in dit boek nogal wat overlappingen. De politieke achtergrond van de oorlogsgebeurtenissen (zoals de verschillende Geallieerde conferenties) en de specifieke opvattingen van Churchill komen nauwelijks aan de orde.

De tekeningen van Frank Bellamy maken daarentegen veel goed. Prachtig dokumentair realisme in schitterende kleuren van deze Eagle-medewerker, die samen (en ook in samenwerking) met Frank Hampson (Dan Dare) tot de absolute top van de Engelse stripwereld behoorde. Hopelijk zal de verschijning van High Command een stimulans betekenen voor de uitgave in Nederland van ander werk van deze Engelse top-tekenaar, die in ons land vrijwel uitsluitend bekend is door enkele verhalen in de Nederlandse equivalent van Eagle, de Arend.

RvE

Aigre/Sylli. De tocht van de zeemeeuwen 1. De wraak van Tiki. Uitg. Mondria, *f* 6,25. *(B)*
Plaats van handeling: Martinique, Kleine Antillen. Hoofdrolspeelster, Anyline, inwoonster van de Taumotieilanden die met behulp van toverkracht en een gezonde dosis ondernemingslust probeert haar vader terug te vinden. Daartoe moet zij naar Zwitserland. In Genève komt zij op het spoor van de verdwenen kunstenaar Victor Blanchenou die uit de inrichting waar hij sinds jaren zat, is ontvlucht. Deze Blanchenou heeft ooit zijn vrouw vermoord terwijl Anyline zijn onwettige dochter blijkt te zijn. Dat is in het kort de tragedie die de lezer in dit eerste deel voorgeschoteld krijgt in een primitieve tekenstijl, vol zwartpartijen, die sterk doet denken aan de eerste mislukte probeersels van Hugo Pratt. De makers proberen een mysterieuze sfeer te creëeren waartoe ze zich bedienen van geheimtaal als: 'De veren van de witte vogels kunnen de mana van bepaalde tiki's versterken'. Uiterst irritant. Die wrevel wordt nog sterker als bepaalde scènes zo onduidelijk getekend zijn en de tekeningen compositorisch zo vreemd zijn gerangschikt dat je viermaal moet kijken om te begrijpen wat de tekenaar eventueel zou kunnen bedoelen. Dat de tekenaar volstrekt onkundig is uitdrukkingsvolle gezichten, handen en voeten te tekenen maar dat hij die wel apart, in close-up in beeld

brengt doet de vraag rijzen of de stripmakers niet het verkeerde medium hebben gekozen. Manieristische flauwekul in een semi-magisch jasje gestoken.

(Bob J. Miller)

Jan Hermens, 'Lilliputuitgaven, Piccolo's/Grossbände', te bestellen door overmaking van *f* 15,— (excl. porto) op giro 2930888 t.n.v. Jan Hermens, Venlo. *(A)*
Jan Hermens uit Venlo heeft een nieuwe, zeer gedegen uitgevoerde, katalogus toegevoegd aan de gestaag groeiende reeks van overzichten die de stripliefhebber inlichten over aantallen en oorsprong van zijn begeerde series. Het terrein dat Hermens bestrijkt is dat van de vooral in de vijftiger jaren in ruime oplagen afgezette Lilliputboekjes. Deze slecht getekende en slecht geschreven, maar velen nauw aan het hart liggende Lilliputuitgaven, zowel in de kleine (ter grootte van één strook) als de grote (in comicformaat), staan overzichtelijk in deze katalogus gerangschikt.
Omdat de Nederlandse Lilliputters door de Duitse firma Walter Lehning, die de Duitse Lilliputmarkt beheerste, in Nederland zijn uitgebracht, heeft Hermens niet alleen de Nederlandse boekjes vermeld, maar tevens ook alle in Duitsland verschenen Lilliputseries, waarvan de Nederlandse een vertaling zijn. In Duitsland heeft het Lilliputwezen nog veel sterker gebloeid dan in Nederland, want in ons buurland hebben maar liefst 87 verschillende series bestaan. In het voorwoord verschaft Hermens informatie over de veelal Italiaanse oorsprong ('Piccolo's') van de Lilliputters en de Duitse voortzetting en overname ervan. De oorzaak van de naamsveranderingen in verschillende series, zoals van Akim naar Kim en Tibor, en trouwens ook van de drie series die er van Akim bestaan, wordt helder uiteengezet: dit heeft te maken met pogingen het ingrijpen van de censuur, de 'Bundesprüfstelle', te omzeilen.

De Lilliputseries staan alfabetisch gerangschikt met vermelding van uitgeverij, tijdstip en vorm van uitgave, tekenaars (voor zover bekend) en alle Duitse en Nederlandse titels van de deeltjes, terwijl ook alle heruitgaven in dezelfde of gewijzigde vorm zijn aangegeven. Via de index achterin zijn de gewenste series snel op te zoeken.
Het geheel van 'Lilliputuitgaven, Piccolo's/Grossbände' maakt een uiterst verzorgde en komplete indruk, zodat

iedereen die zich vroeger met het verzamelen van Lilliputters heeft beziggehouden, zich deze zeer gedegen katalogus zal moeten aanschaffen om een beeld te krijgen van wat er is, wat hij heeft en wat hij mist.

(RvE)

Les dossiers du Canard, 1981 en 250 dessins. Uitg. Le Canard Enchaîné. Fr. Francs 18,— (In Ned. *f* 22,50). *(C)*

De Canard Enchaîné staat niet bepaald bekend om z'n zachtzinnige methodes waarmee misstanden worden beschreven en politieke tegenstanders worden aangepakt. Uiteraard een ideaal klimaat voor politieke tekenaars die er hun pen naar hartelust kunnen slijpen. Cartoonisten die er zijn geboren en gevoed en die in dit boek het politieke circus en zijn bizarre leiders tot op het bot uitbenen zijn beroemdheden als Moison, J. Lap, Escaro, Pino Zac, Cardon, Guiraud, Leffel en vele anderen. Zo tekenen zij president Giscard d'Estaing leunend tegen een schavot waarop staat: 'Giscard, un président pour tous les Français' of anders de fraaie cartoon waarop generaal Haig met een doodshoofd uit zijn fraai gestreken overhemd mompelt: 'La bombe à neutrons est le seul espoir de survie l'occident'. Op weer een andere plaat is te zien hoe een tank over de hoofden van een dik opeen gepakte massa rijdt terwijl de bijzitter tegen de bestuurder zegt: 'Niets aan de hand, helemaal niets aan de hand'. Het jaar 1981 heeft aanleiding gegeven tot veel bittere, grimmige, sardonische cartoons die verre in de meerderheid zijn vergeleken bij de wat mildere spotprenten. Het enige bezwaar voor de Nederlandse lezer is dat een groot aantal cartoons is gewijd aan typisch Franse aangelegenheden waardoor een bovenmodale kennis van Frankrijks reilen en zeilen een noodzaak is.

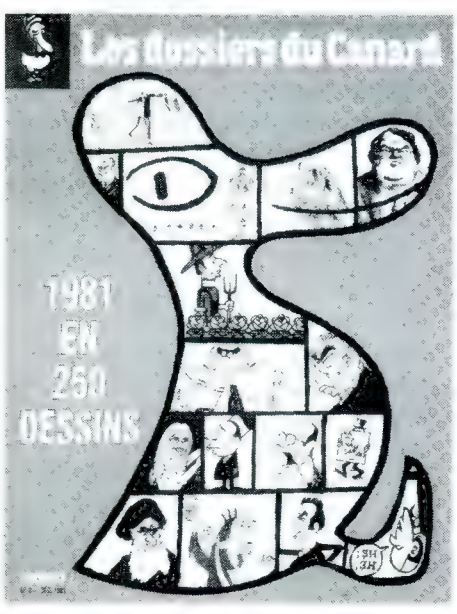

(Bree)

Frits Oppenoorth: De zaak Kuifje. Amsterdam (uitg. Drukwerk) 1981. 96 blz., *f* 15,—. *(A)*

Nadat in 1956 bij Casterman *De zaak Zonnebloem* verscheen, publiceert Drukwerk in 1981 dan eindelijk *De zaak Kuifje:* een uitstekend paperback voor geïnteresseerden in levendig verluchte jurisprudentie, maar niet minder voor liefhebbers van Kuifje, Hergé of het beeldverhaal in het algemeen. Frits Oppenoorth belicht in dit toch wel bijzondere boek (niet zomaar over een boek, maar over het feit dat een ander boek er überhaupt is) het strafproces in 1980 tegen Pim Oets door Hergé aangespannen wegens de Nederlandse uitgave van *Kuifje in Zwitserland* (in 1978 in *Caramba*) en neemt daarbij en passant mee uitweidingen over *Caramba* zelf, plagiaat in strips, Hergé en Kuifje, parodieën. Vlot en onderhoudend geschreven, en daartoe draagt zeker bij het integraal afgedrukte pleidooi van Oets' raadsman Mr. H.J.M. Boukema, soms verrassend geïllustreerd. Kortom na alles wat er al over *Kuifje in Zwitserland* geschreven is is het de moeite van aanschaf en lezing waard. Er is met dit boek ook iets merkwaardigs aan de hand. Voor juristen zeker, omdat ze argeloos de wereld van Kuifje binnengeleid worden, maar ook voor laten we zeggen de meer in strips en speciaal in Kuifje geïnteresseerden. Gedoodverfd als Kuifjekenner durf ik nauwelijks in detail te treden, maar goed, ik maak deze aantekeningen tenslotte ook niet omdat ik zo geïnteresseerd ben in fietskarren. Op blz. 90 wordt wat schamper gesproken over de pirateneditie van *Kuifje in Zwitserland,* die in de zomer van 1981 anoniem nét de uitgave van Caramba Publicaties vóór was. In de eerste plaats blijkt Oppenoorth daardoor niet op de hoogte van een níet uit *Caramba* gepikte Nederlandse uitgave, die vrijwel gelijktijdig eind 1978 verscheen (oplage 526 eksemplaren mét vermelding van de ware auteur Denis), over ironisch gesproken, en in de tweede plaats blijkt Oppenoorth uit de zinsnede 'Deze onbekende nadrukker betaalt aan de auteursrechthebbende niet' de piraatuitgever van 1981 een verwijt te maken dat wel zeer van toepassing is op Oets, die bij zijn uitgave om *Caramba* exact hetzelfde handelde. Ik ga niet verder in detail, ik vind het al een daad van rechtvaardiging dat *Kuifje in Zwitserland* niet beperkt blijft tot kapitaalkrachtige stripverzamelaars.

Ik vind het nog aardiger van Oppenoorth er een anders nooit gepubliceerde studie over geschreven heeft, maar er lopen natuurlijk nu mensen rond met boter op hun hoofd en voor mijn gevoel heeft de vrijspraak van Oets meer te maken met 'waar maakt die Hergé zich toch druk om' dan met het feit of hij gelijk heeft.

Voor de juristen blijft intussen toch nog interessant het op blz. 55 genoemde lijstje stripperiodieken die voor de integrale publikatie in *Caramba* eind '78 fragmenten van *Kuifje in Zwitserland* publiceerden. In dat lijstje ontbreekt pijnlijk de eerder in *Caramba* nr. 6 (gratis editie, 1977?) moot blz. 18-21. Is dat een schoonheidsfoutje? Toch niet, lijkt me, want mét dit ontbrekende stuk is uit het genoemde lijstje ook te destileren dat nog vóór 1978 een zeer groot deel van *Kuifje in Zwitserland* al in de Nederlandstalige stripperiodieken gepubliceerd was, blz. 12-17 (in *De Vrije Balloen*), 18-21 (in *Caramba*) 22-24 (in *Furore*), 25-31 (in *Stripgids*), 32-34 (in *Furore*), terwijl *Stripschrift* (0-4) en *Comixer* (42-47) begin en einde al publiceerden. Dat is Mr. Boukema, noch Hergé, noch Oppenoorth, noch de rechter opgevallen die uitspraak deed, maar heren juristen, hoe zit dat nu als *Striprofiel* blz. 5-11 had uitgebracht en de *Nieuwe Revu* blz. 35-42?

Een merkwaardig en bijzonder boek dus. De moeite waard, al was het alleen maar om je van dit soort vragen bewust te maken, toch?

(H.B.)

Rahan deel 6, Geesten van de nacht, door Cheret en Lecureux. Panda 1981, *f* 5,95 (gebonden *f* 16,95). *(B)*

Panda gaat in vrij snel tempo door met deze uit Pif afkomstige reeks. Het tekenwerk is wel aardig, vooral voor de liefhebbers van spierbundels, terwijl de verhalen soms wel originele vondsten bevatten. Hoewel niet foutloos zien deze albums er stukken beter uit dan de eerste delen, waar van alles mee mis was. Het tweede verhaal van de drie in dit album is vermeldenswaard, in verband met de fraai getekende lolita's die je in een dergelijke strip niet zo gauw zou verwachten!

(HvdB)

Nieuws

Nieuwsredaktie: Har Brok en Peter de Raaf (tel: 020-250975 of 010-519903).
Bijdragen voor deze rubriek in de vorm van folders, knipsels, recensie-exemplaren, fondslijsten, brieven enzovoorts graag naar het **redaktiesekretariaat, Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam.**
De bijdragen in de Nieuwsrubriek zijn, voor zover niet door anderen ondertekend, samengesteld door de nieuwsredaktie.

ALGEMEEN

SUSKE EN WISKE EN DE GLUNDERENDE GLUURDER

'Voor de tweede maal in korte tijd ontdekten stripverzamelaars een Suske en Wiske verhaal dat nimmer in albumvorm werd uitgebracht. Na De Gekalibreerde Kwibus nu: De Glunderende Gluurder. Een aantal verhalen die eerder verschenen in het maandblad tot sexuele opvoeding. Vandersteens eerste (en enige?) poging om Suske en Wiske ook voor de volwassen lezers interessant te maken'.

Tot zover de tekst van een rijkelijk geïllustreerd pamflet dat de stripkoper toegestuurd kreeg door uitgever van *De Glunderende Gluurder,* een sex-parodie op *Suske en Wiske.* De prijs van het album was zeer hoog (*f* 15,—), maar het zou hier gaan om een luxe editie, 40 pagina's glanzend papier, ouderwets bruin/blauw gedrukt en met een vierkleuren omslag. Korte tijd na de luxe edite zou hetzelfde verhaal ook in pocket-editie gaan verschijnen voor de prijs van *f* 7,90.

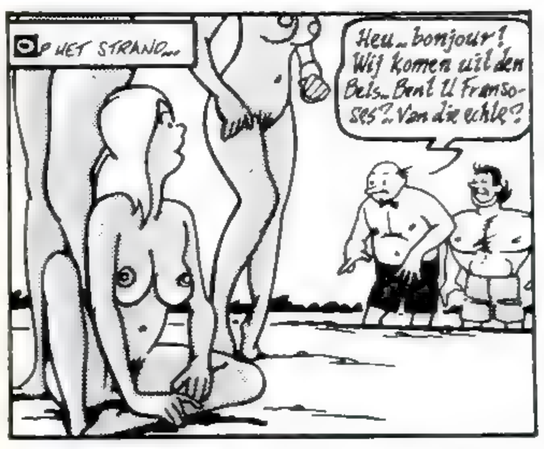

Over de inhoud van genoemd boek kunnen we kort zijn: enkele tekenaars die op normale wijze niet of nauwelijks aan de bak komen hebben met behulp van overtrekpapier en lichtbak een parodie (wat heet parodie?) gemaakt op de bekende jeugdserie, waarbij het geneuk en gepijp niet van de lucht is. Het enige wat misschien nog een beetje leuk aan deze uitgave is zijn de achter op het album aangekondigde, in voorbereiding zijnde titels, zoals *De Toffe Triltamp, De Poenneuker komt terug* en *Het Zoemende Geil.* Stap je nu als argeloze koper de stripwinkel binnen om de luxe uitgave of de pocket-editie te kopen dan zie je door de bomen het bos niet meer, want na het verschijnen van de aankondigingsfolder is er een koortsachtige aktiviteit ontstaan onder de lieden van het piraten/illegale circuit. Exemplaren van de oorspronkelijke uitgave werden door handige jongens bij de binder weggejat en nagedrukt in allerlei soorten en maten. Allereerst

is daar de oorspronkelijke uitgave die *f* 15,— kost. Dan is er de pocket-editie van *f* 7,90, een uitgave in de reeks *Sex Klassiek* voor de prijs van *f* 6,25, een uitgave gelijk aan de luxe uitgave voor de prijs van *f* 5,90 (het enige verschil is dat de omslag wat slechter gedrukt is en het papier dof is in plaats van glad) en een gestencilde uitgave voor de prijs van *f* 3,90. Nog nooit zijn er van een boek in zo'n korte tijd in zoveel verschillende uitgaven te koop geweest. En het houdt niet op. Na het geruchtmakende proces in de zaak Kuifje schijnt het licht op groen te staan voor dit soort jongens om ook andere stripfiguren 'uit te kleden'. Immers: sex verdient, en binnenkort zullen we dus wel de sexavonturen van Asterix en Obelix, Guust Flater, Olivier Blunder en noem maar op in de winkel zien verschijnen. Mocht je de weerleiding niet kunnen weerstaan en koop je liever een sexstrip dan een goed stripalbum, wacht dan tenminste een paar weken na het verschijnen van de eerste editie want het is oorlog onder de piraten en dat scheelt soms een slok op een borrel.

(Peter de Raaf)

Kuifje onder de grond

Over een jaar of twee wordt het meest oostelijke metrostation Stockel in Brussel geopend. De perrons daarvan zullen aan beide zijden opgesierd worden door Hergé middels Kuifjefiguren en -attributen. Alles bij elkaar genoeg tekenwerk voor een heel nieuw Kuifjealbum, want hetgaat daarbij om een wandoppervlak van 240 bij 6 meter. De Moor heeft de schetsen al grotendeels klaar, er zijn door dekorschilders al kleurproeven gemaakt en het wachten is nu op Hergé's fiat. Hergé zelf is nog altijd niet in staat dit werk te doen, laat staan een nieuwe Kuifje te voltooien.

Hermus past in Kuifje

Bij uitgeverij Horus staat op punt van verschijnen het boek *Alles past in elkaar* van Aton Hermus. Hoe minder nieuwe Kuifjealbums, hoe meer boeken over hem. Hermus' persoonlijke aanbeveling luidt: 'Kuifje onder slagershanden!' en: 'Hergé nu eindelijk *echt* ontmaskerd! Tintinistische aan- en opmerkingen! mét zaak- en personenregister! Alsmede...; plagiaat!!' Dat belooft wat.

Berend-Jan Vonk

Pastorale 83 is het eerste deel van de zwart-wit debuutreeks van de Stichting Uitgeverij Beeldspraak. De 19-jarige auteur uit Ubachsberg, Hendrik-Jan Vonk, zal zijn werk signeren op 1 mei in stripboekhandel De Noorman te Nijmegen en op 8 mei in het Amsterdamse stripantikwariaat Lambiek.

De Keizerkraker

Als 200ste deel buiten de reeks Suske en Wiske verscheen het album *De Keizerkraker* van Willy Dondersteen bij uitgeverij Staandend Uitgekeken. Prijs *f* 8,90: wat duurder dan de normale Suske en Wiske's, maar wel iets bijzonders! De vraag rijst dringend wie het fraaie tekenwerk verzorgd heeft. We hebben zo onze ideeën, maar we zijn zeer benieuwd naar de uwe. Suggesties (met motivering) graag naar Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam.

Barcelona

Van 11 tot 16 mei zal in Barcelona voor de tweede keer een stripfestival plaatsvinden. Evenals vorig jaar, een internationaal gebeuren met uitgevers en tekenaars uit Europa en Amerika. Gezien het overvolle programma en de zwoele Spaanse nachten zal er dit keer een vier man sterke stripschrift delegatie heengestuurd worden, twee man voor de aktiviteiten overdags en twee man voor de lange nachten.

De illegalen (1)

Toffe Tiko en *Het verborgen volk*, twee Suske en Wiske verhalen die ooit als reklame uitgaven verschenen zijn door de illegalen herdrukt voor de prijs van *f* 5,90 per boekje. Ook nieuw is *De avonturen van Tijl Uilenspiegel — Fort Oranje.* In zwart/wit gedrukt kost deze uitgave *f* 9,90.

De illegalen (2)

Naast de sexparodieën (Lucky Luke, Suske en Wiske enz.) zijn nu ook de recentelijk verschenen roofdrukken van Suske en Wiske, Snoek en Lambik in België in beslag genomen. In Nederland heeft deze inbeslagname zich tot op heden beperkt tot een aantal winkels in Limburg.

Lekker Fris

Lekker Fris is een bundel antiautoritaire strips van uitgeverij Spreeuw met werk van Gaston Biesen, Miesjel van Gerwen, Albo Helm, Fred Hemmes, Bernard Holtrop, Willem van Manen, Leo van de Munkhof, Kris Nauwelaerts, Kees Nieuwenhuijsen, Raket, Jan Vlasveld en Berend-Jan Vonk. Wisselend van kwaliteit, maar nergens onder de maat. Prijs *f* 10,— (48 blzz.).

Toonder

Nu al weer ruim een jaar geleden verscheen bij de Elsevier-dochter Van Goor Jeugdboeken *Het kabouterboek*. Het is samengesteld uit de sinds lang niet meer verkrijgbare werken Pom, Verk en Fop, Pom van de Pomheuvel, en Suizebol en de Bijdepink, waarvan de kenner weet dat Phiny Dick de teksten leverde en Maarten Toonder de illustraties. Sommige van de figuren zijn in latere Bommel-strips teruggekeerd.

(P.H.F.)

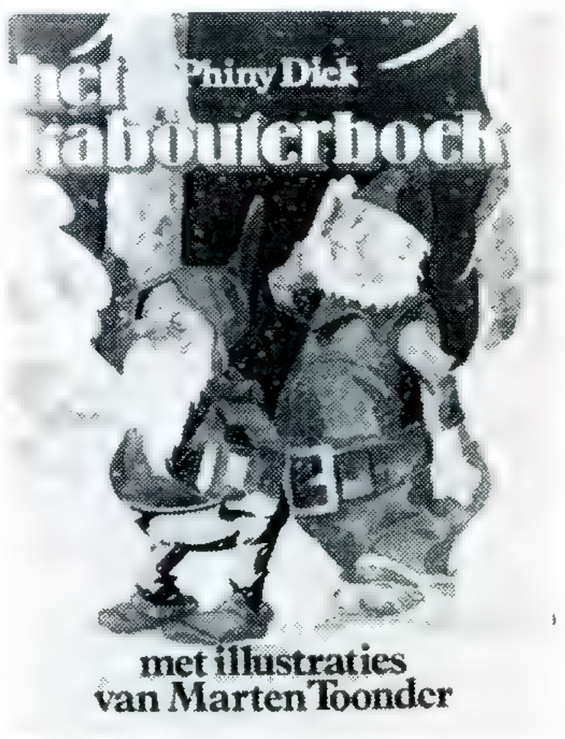

Henk Groeneveld

Zonder dat bezoek aan de zojuist vergrote RAI was ik niet langs de stand van uitgeverij Misset gekomen, en zou ik ook niet deel 2 onder ogen gekregen hebben van de strip *Opa* die Henk Groeneveld sinds jaar en dag voor de groep

land- en tuinbouw voor deze uitgeverij maakt. De medewerking van Hannah Kraan mag niet onvermeld blijven. Waaruit deze heeft bestaan is minder duidelijk. De prijs bedraagt *f* 5,50.

(P.H.F.

Stemmen
Wie Theo van den Boogaard, Evert Geradts, Franka van der Loo, René Meulenbroek, Eric van Rootselaar en Marc Smeets 'bijhoudt' mag *Alle stemmen gelden* niet missen. Het betreft hier een project ter bevordering van de democratische gezindheid van de Nederlandse bevolking. Het project omvat een boek en een werkboek die bij de Staatsuitgeverij zijn verschenen, alsmede drie 16 mm films die ook op videocassettes te huur zijn.

(P.H.F.)

Fietsen
Er zijn ook mensen die niets van Dick Bruynesteyn willen missen. Zij kunnen hun voordeel doen met het bundeltje *Fietscartoons* dat Unieboek bij Stripschriftuitgever Vonk liet drukken en in omloop bracht.

(P.H.F.)

Bruintje Beer
In het diepe zuiden van Thorn verblijft sinds jaar en dag onze goede vriend Van der Vossen die het maar niet heeft kunnen verkroppen dat NRC-Handelsblad een punt zette achter de eigen reeks *Bruintje Beer*-boekjes. Dus zette hij zijn schouders onder een nieuwe serie fraai gebonden verhalen uit de Mary Tourtel-periode, met op iedere bladzijde een plaatje en de letterlijke tekst zoals deze in de voor-oorlogse uitgaven voorkwamen. De vier tot dusver aan de markt gekomen deeltjes, voor nog geen tientje per stuk heel redelijk geprijsd, doen slechts de hoop uitspreken dat de belangstelling groot genoeg zal zijn om hem aan te moedigen nu eens niet, als zovelen, halverwege de rit af te haken.

(P.H.F.)

Surfen
Hollandia in Baarn, bekend om zijn 'toegepaste' strips van Jan Dirk van Exter (over zeilen en tekenen), blijkt opnieuw de educatieve stripmarkt te betreden, ditmaal met werk van de Franse tekenares Dominique Serafini. Het 96 pagina's dikke, zwaar uitgevoerde album is geïnspireerd op de Franse plankzeiler Michel Garaudée, werd voor Nederland geschikt gemaakt door Agaath Bijker en luistert, heel toepasselijk, naar de titel *Op de zeilplank*.

(P.H.F.)

Koken
Ook in Nederland zijn nu picture guides te koop. Jonneke Krans vertaalde ze voor de Prisma-reeks van het Spectrum. Een der eerste deeltjes in de reeks heeft het toebereiden van maaltijden tot onderwerp en heet dan ook heel toepasselijk *Koken in beeld*. Per pagina verduidelijken vier plaatjes de tekst. *f* 7,90.

(P.H.F.)

Reklame
Al weer iets langer geleden maakte Jan van Lieshout voor Unieboek een terugblik op 50 jaar reklame onder de titel *Het kan wel op al is het lekker*. Ook aan de reklamestrip is daarin niet voorbij gegaan. Zo treffen wij fotostrips aan van het modehuis Lampe en van Radion, terwijl het Persilprodukt Imi en ook pakjes Roycoerwtensoep op deze wijze aan de vrouw werden gebracht. Ook Flipje van Tiel ontbreekt niet. *f* 24,50.;

(P.H.F.)

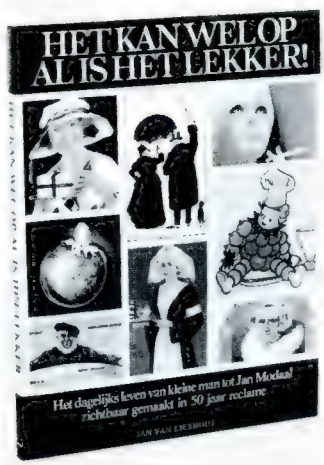

Jean Graton
Voor rekening van de Engelse *Ford* heeft Jean Graton *Michel Vaillant* een Escort toebedeeld. Het is een fraai uitgevoerd, 32 pagina's dik, album geworden waar via postbus 795, Amsterdam wellicht nog aan te komen valt.

(P.H.F.)

Sjaloom
Wellicht herinneren sommigen zich de IKON tv-serie *Kouwe Kunstjes* waarin de heerschappij van de techniek over de mens ter diskussie werd gesteld. Voor Sjaloom maakte Jansje Bouman er een soort strip van die een extra dimensie geeft aan de teksten van Karel Eykman. Daartussendoor staan enige cartoons van Stefan Verwey die zich, naar men weet, met dezelfde materie bezighoudt.

(P.H.F.)

Len Munnik
Er valt niets te lachen is de titel van een bundel met bijna 100 tekeningen van Len Munnik voor o.a. *Trouw* en *Hervormd Nederland*. Ook zonder tekst weet hij heel wat te zeggen. Enkele grapjes lijken ons wat gezocht. Zeker zou Boekencentrum er goed aan hebben gedaan, het boekje van een inleiding te voorzien. *f* 16,90.

(P.H.F.)

UITGEVERIJEN

Oberon
Bij uitgeverij Oberon zullen de volgende albums gaan verschijnen:
Week van 3 mei:
Billie Turf deel 22. De avonturen van een veelvraat, waarvan trouwens binnenkort een speelfilm van uit gaat komen onder de titel De verdere avonturen van Billie Turf.
Winnetou deel 5 – De geest Llano Estacado.
Hoogtepunten uit de striphistorie deel 6 – De jonge jaren van Mickey en Donald. Een gedeelte van de strips uit dit album is reeds eerder gepubliceerd op de achterkant van het weekblad Donald Duck, maar het merendeel is nog nooit in Nederland verschenen.
Week van 10 mei;
Tina Topstrip deel 41 – Een nieuw leven voor Wanda. Over een meisje dat niet mag tennissen of zo... Prijs *f* 6,25;
Flash Gordon deel 4 – Terugkeer naar Mongo. Avonturen in de ruimte, getekend door *Dan Barry*.
Week van 17 mei:
Archie de man van staal deel 7 – Het magnetische gas.
Vrolijke verhalen uit het weekblad Donald Duck deel 2 – Willie Wortel.
Auteurreeks deel 13 – Bob Fish. Twee verhalen van de Fransman *Yves Chaland* die ons terugvoeren naar het Brussel van de vijftiger jaren. Gedrukt in rood/zwart en met harde kaft. Prijs: *f* 10,50.

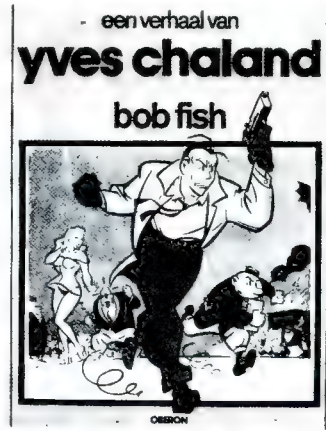

Week van 24 mei:
Olac deel 8 – De dagge van Gwythan. Het verhaal van Olac die een dagge (dolk) naar Cumbria moet brengen.
De Partizanen deel 3 – Commando-eenheid 'Y'/De Brug. Met behulp van Britse commando's moeten de Partizanen in 1944 een belangrijke brug vernietigen.
Week van 31 mei:
De Partners deel 5 – Onderzeeër vermist. De Gravin wordt gehersenspoeld en moet een onderzeeër kapen.
Tina Topstrip deel 42 – De betovering van het spinnewiel. Prijs: *f* 6,25.
Richard Corben – *Nieuwe verhalen uit Duizend en een nacht*. Fraai kleurwerk van Corben, luxe gebonden voor een prijs van *f* 24,95.
Alle Oberon albums kosten *f* 6,55 tenzij anders vermeld.

Arboris/Dendros
Dennis Collins en Maurice Dodd – *De Donderstenen*. Een paperback van zo'n honderd pagina's met een kleine 300 afleveringen van de in Engeland zeer populaire krantenstrip *The Perishers*. Hoofdfiguren zijn de hond Boet en zijn baasje Wellington. Verschijnt in mei en gaat *f* 9,90 kosten.
In de *Arboris Stripselektie* verschijnen twee nieuwe delen. *Hard Gelach* en *Metamorfoses*. *Hard Gelach* is een album van Jan van Haasteren die op teksten van o.a. Andries Brandt en Patty Klein een aantal humoristische verhalen tekende.
Metamorfoses telt 52 pagina's en is in karikaturale-, realistische- of surrealistische stijl, al naar gelang de verhalen dat vereisten, getekend door Jan Steeman. Beide albums gaan *f* 6,50 kosten. Verschijning: april en juni.
In de reeks *Tom Tiger* van de Spanjaard Franciso Ibanez verschijnt in mei het derde deel: *Tom Tiger is er gloeiend bij*. Prijs *f* 6,25.
En van dezelfde tekenaar verschijnt in april in de reeks *Dolgedraaid* het derde album: *Alle remmen los*. Ook dit album gaat *f* 6,25 kosten.
De Stormtroepen deel 2 van Bonvi gaat *f* 6,25 kosten en verschijnt in mei/juni. De titel van dit album is *De Stormtroepen hebben er maling aan*.
Van het duo *Uderzo/Moloch* verschijnt in april het eerste deel van de nieuwe reeks *Mathias*. Vele jaren lang hielp *Marcel Uderzo* zijn broer *Albert* bij het tekenen van *Asterix*. Vorig jaar besloot hij te starten met een eigen strip, *de avonturen van Mathias*. Het eerste deel is getiteld *De Magische Trommel*, een humoristisch stripverhaal dat zich afspeelt in Canada, ten tijde van de kolonisering van dat gebied. Prijs: *f* 6,25.

Loeb
Rond deze tijd zijn verschenen, of moeten gaan uitkomen: *Paulette* deel 2 door Pichard en Wolinsky. Spanning, humor en erotiek voor *f* 12,50.
Meisjes hebben geen banaan van de Argentijn Copi. Verknipte volwassenen en te vroeg rijpe kinderen. Prijs: *f* 12,50.
Victor Viespeuk, getekend door Peter Plant, schijnt de snelste overjas van het westelijk halfrond te hebben, wanneer we *Koos Voos* even vergeten. Hij gebruikt die jas voornamelijk om niets vermoedende dametjes te tonen wat er onder zit. Hij doet dit 64 pagina's lang voor de prijs van *f* 12,50.
Gaan we katten!? van Elyh gaat over de problemen van een modern 'Viva-vrouwtje', waaruit zou blijken dat ook feministische vrouwen problemen hebben met hun make-up, hun vriendjes, hun chef en hun huishouden. Volgens de uitgever gaat de zelfspot in deze vrouwenstrip zover dat een feministische uitgeverij de strip niet wilde uitgeven. 80 pagina's, prijs: *f* 12,50.

Apollo
Bij deze nieuwe uitgeverij gaan 3 deeltjes met strips van *G.Th. Rotman* verschijnen. *Kapitein Klakkebos op leeuwenjacht, De apestreken van Bobby* en *De wereldreis van professor Spits*. De boekjes hebben het oblong formaat (23 × 15 cm), tellen 44 pagina's en gaan *f* 9,90 kosten.

Drukwerk/De Harmonie
Daan van Dalen doet domme dingen van Willem bevat 10 stripverhalen met de nauwelijks te geloven avonturen van de geboren stommeling *Daan van Dalen*. 64 pagina's, prijs: *f* 12,50.

Zinjé
In het vorige nummer van stripschrift schreven we dat uitgeverij *Lotus* failliet was en dat de door hun aangekondigde strips van o.a. *Reiser* en *Wolinsky* niet meer zouden gaan verschijnen. Daar is nu verandering in gekomen. De nieuwe uitgeverij *Zinjé* heeft genoemde strips overgenomen. In mei verschijnt *De Vriendinnen* van Reiser. Geheel in kleur voor de prijs van *f* 19,50. Alle oudere titels zullen vanaf maart verkocht gaan worden voor de eenheidsprijs van *f* 12,90.

Kritak
In mei verschijnt bij deze Belgische uitgeverij het album *Cowboy Henk*, een stripverhaal van *Kamagurka*, die nu als dagstrip in een Belgisch ochtendblad verschijnt. Cowboy Henk zal worden uitgegeven in de vorm van een Vlaamse Nero, dus op albumformaat (21 × 29,7 cm), gedrukt op krantenpapier en voorzien van twee nietjes. De prijs zal ongeveer *f* 6,— gaan bedragen.

Kapitein Rob
In de herdrukreeks van *Kapitein Rob* zijn twee nieuwe delen verschenen. Deel 15 bevat de verhalen *Het raadsel van het atlasgebergte* en *De schatten van de Esmeralda*. Deel 16 bevat *Het dodende licht* en *De geheimzinnige baron Himota*. Beide deeltjes zijn op paperbackformaat en kosten *f* 9,90 per deel.

Hoste
Nieuw bij deze Belgische uitgeverij zijn *Bakelandt* deel 14 – *Op leven en dood* (48 pagina's, *f* 4,50) en *Kiekeboe* deel 14 – *Een zakje chips* (48 pagina's, *f* 3,75).

Bert Bakker
Het nieuwe album van *Jaap Vegter* heet *Niemand houdt vamme!*, heeft 56 pagina-strips uit Vrij Nederland en kost *f* 9,90.

De Lijn
Na *Gloria van Goes* gaat uitgeverij *De Lijn* nu ook de serie *Jennifer Scott van Piet Wijn* uitgeven.
Jennifer Scott's reis naar Oregon zal in vier delen gaan verschijnen in een frequentie van één deel per twee maanden. Prijs per deel *f* 13,90.

De Stichting
Deze Belgische uitgeverij heeft een boekje uitgegeven getiteld *Strip in de marge* met een overzicht van parodieën, persiflages, pornostrips en illegale herdrukken. 32 pagina's, *f* 6,25.

Semic Press
In de week van 12 april verschijnt *De jeugd van Iznogoedh* van Tabary en Goscinny. Iznogoedh wil weer eens kalief worden in plaats van de kalief en dat terwijl hij in dit album opeens 30 jaar jonger geworden is. Prijs *f* 6,25.
Week van 19 april:
USA-Reeks nummer 2 – *Het Moerasmonster* door Berni Wrightson, 128 pagina's goed getekend gruwelwerk. Prijs *f* 19,90.
Verder verschijnen er bij Semic in de komende maanden herdrukken van *Prins Valiant* (deel 4 en 5). Zowel in een normale uitvoering (*f* 6,25) als met een harde kaft (*f* 12,50), en in mei verschijnt het 21ste album van *Valiant*, getiteld *De ontvoering van Aleta*. Prijs: *f* 6,25.

Panda
Onlangs zijn in de Aram-reeks twee nieuwe deeltjes verschenen. Deel 24 bevat het verhaal *De heer der slangen* en deel 25 het verhaal *De vorst van Suprania*. Beide boekjes zijn in zwart/wit, gedrukt in een oplage van 1000 exemplaren en kosten *f* 15,75 per deel.

VAKBLADEN

Wipstrinkel
Wipstrinkel is het gratis stripjoernaal van Stripwinkel Gobelijn, Oude Markt 39 te 3000 Leuven (België). Nummer 24 bevat nieuws over beurzen, boeken en bladen.

Holland Animation
In de laatste *Nieuwsbrief* (febr. '82) uitsluitend huishoudelijke mededelingen, alsook het voorstel om naast de Vereniging Holland Animation de Stichting Holland Animation op te zetten om de belangen van de Nederlandse animatiefilmers meer daadwerkelijk te bevorderen. Inlichtingen: Gedempte Voldersgracht 20, 2011 WD Haarlem.

Clumzy
Nummer 4 besteedt uitvoerig aandacht aan Theo van den Boogaard met onder andere een herdruk van zijn werk voor *Mad*. Voorts de herdruk van *Freddy de kleine reporter* van Jijé uit *Robbedoes* nr. 762 (1954), de inforubriek en besprekingen met uitvoerig *Het dossier Harding, Clumzy* nr. 4 kost *f* 4,— (28 blzz.). Het blad verschijnt (inderdaad) driemaandelijks: inlichtingen op het adres Ringenhofweg 67, 2500 Lier (België).

Visions
In *Visions* nr. 12 uitsluitend nog albumprogramma's c.q. postorderkatalogusopsommingen. In deze vorm blijft *Visions* zes maal per jaar verschijnen, gratis voor klanten: Goudsesingel 44a te Rotterdam.

Comixene
Nu *Comixene* als maandblad over strips opgeheven is en vervangen door een jaarboek, brengt Edition Becker & Knigge GmbH (Pablo Neruda-Haus, AM Taubenfelde 28-30, D-3000 Hannover 1, DBR) eveneens onder de naam *Comixene* een maandelijkse *Newsletter* uit. Een jaarabonnement kost DM 18,—

Comic Forum
In nummer 13, nu 80 bladzijden dik waarvan 8 in kleur, speciale aandacht voor de Heavy Metalfilm en verder artikelen over detective- en agentenstrips, William Vance en Tobias Seicherl. Nieuws, recensies en herdrukken van Cosey en Del Castillo. Inlichtingen: Postfach 125, A-1013 Wien (Oostenrijk). Nummer 13 kost DM 6,80.

Wonderkrant
De Wonderkrant, tweemaandelijkse uitgave van Stripwinkel Wonderland (Witte Nonnenstraat 3, 3500 Hasselt, België), opinieert danig met de bijdrage 'De herdrukken. Een nuchtere en kritische benadering'. Als slot van de reeks Heldinnen in het Nederlandstalig Belgisch Stripverhaal komt aan de orde Kari Lente van Bob Mau en zeer nuttig is ook de *Ohee!*-bibliografie. Voorts nieuws en besprekingen. De moeite waard overigens!

Asterix Fanclub-journaal
Nummer 5, het eerste dat ons onder ogen kwam, is geheel gevuld met materiaal uit de *Stripschriftspecial Asterix*, inklusief de letterlijke weergave van het artikel van Piryns. Moet dat nou? De bewuste 6 bladzijden kopij vormen een onderdeel van de *Pep-stripkrant*.

(Advertentie)

STRIPS PER POST

DUIZENDEN STRIPS, COMICS, TIJDSCHRIFTEN EN NOG VEEL MEER

Vraag NU onze GRATIS katalogus aan met alle Nederlandse-, Amerikaanse- en Franse strips, Marvel en D.C. comics, Underground comics, Artbooks, Portfolio's en S.F. boeken.
Er is ook een SPECIALE Marvel en D.C. comics-katalogus beschikbaar.

U kunt natuurlijk ook in de winkel langskomen, wij zijn geopend van:
DINSDAG-VRIJDAG van 10.00-18.00 en
ZATERDAG van 10.00-17.00 uur.

Fantastic Visions
GOUDSESINGEL 44 3011 KC ROTTERDAM
TEL.010-331710

Equinox
Nummer 2 van dit eenvoudig uitgevoerde 'Tijdschrift voor liefhebbers van het beeldverhaal' bevat uitvoerige en zinnige recensies en een artikel over Druillet. Eenvoudig uitgevoerd, maar slechts *f* 1,50 door overmaking op postgiro 2836536 tnv. J.N. Pols, Statensingel 40c, 3039 LN Rotterdam. Geen geld.

Comixene (2)
Ter kompletering: het laatste, 42ste nummer van *Comixene* is gewijd aan Derib, propagandastrips tegen het fascisme, Micky Mouse, Bill Griffith en Krazy Kat. Verder nieuws, recensies en Jonathan in kleur, nog optimistisch eindigend met: Fortsetzung in *Comixene* 43. Oude nummers zijn vanaf nr. 34 nog na te bestellen, nog enkele eksemplaren resteren van de nrs. 27, 31 en 33.

STRIPBLADEN

Krest/Terra
Na een te kortstondig bestaan is het SF-stripblad *Krest* ter ziele. Dat betekent gelukkig niet het einde van groep *Krest*-auteurs, want inmiddels zijn er kontakten gelegd met het SF-blad *Terra*, zodat dit ontluikend talent niet verloren gaat. Inlichtingen: Eddie de Paepe, Postbus 1537, 1200 BM Hilversum.

Spetters
Na Kuifje en Hergé (nr. 7) staat in nummer 8 'Het verborgen leven der politiekers' centraal en dat gaat gepaard met de nodige spetters. Voorts strips van Pirana, Knut (Kersse), Munoz-Sampayo, Picha (het slot van *De ontbrekende schakel*), het korte verhaal *Skvaar*, in kleur, van Bucquoy en een zeer op dreef zijnde J.F. Charles, Chantal De Spiegeleer (met een interview) en veel werk van Marver, huistekenaar van *Spetters* (alias Marc Verhagen). Prijs per nummer *f* 5,95. Het staat inmiddels vast dat *Spetters* van maandblad in weekblad overgaat. Inlichtingen: Veldstraat 23, 9000- Gent (België).

Baal
Het visueel vakblad *Baal* telt inmiddels 10 nummers. Het laatste, keurig verzorgd en met een omslag van Peter Pontiac, bevat stripwerk van Kamagurka-adept Maraboe, Raket (Red Rat), Mark Smeets (!) en Paul Bodoni, maar van minder bekend talent, zoals – zeer opvallend – Edward Koster en – leuk maar afgekeken van Kamagurka – Maraboe. Er staan natuurlijk ook minder leuke dingen in dit nummer, maar het geheel is de moeite waard voor slechts *f* 3,65. Abonnementen voor 4 nummers *f* 14,—, storten op postgiro 4324853 tnv. René Aartsen, Bestevaerstraat 59 te Assendelft.
(Amateur-)striptekenaars sturen hun werk naar: Vlietstraat 73, Assendelft.

AMERIKA

Marvel
Steeds vaker gaat de Marvel Comics Group er toe over af te wijken van het gebruikelijke comics formaat. Zo verschenen onlangs de volgende uitgaven:
Star-Lord, the special edition nummer 1. 32 pagina's, gedrukt op beter papier dan de normale Marvel comics en de gebruikelijke advertenties ontbreken. Prijs: *f* 6,—.
Star Trek, the further adventures of the Starship Enterprise. Pocketuitgave, geheel in kleur. 160 pagina's, prijs: *f* 9,90.
In dezelfde reeks verscheen *The Incredible Hulk*. Ook geheel in kleur, 160 pagina's en ook *f* 9,90.
The X-Men, pocket uitgave, 160 pagina's zwart/wit. prijs *f* 6,90.
In de reeks *Marvel Graphic Novel* verscheen *The death of Captain Marvel* door Jim Starlin. Album formaat, geheel in kleur, 64 pagina's. Prijs: *f* 24,50.
Marvel Fanfare is een nieuwe Comics reeks die afwijkt van de gebruikelijke comics door het gebruik van beter papier en ook weer zonder advertenties. In deze nieuwe reeks komen diverse super helden aan bod. In de tot op heden verschenen eerste twee nummers o.a. Spiderman, Kazar en Dardevil. *Marvel Fanfare* kost *f* 5,—.
The secret story of Spiderman, the Fantastic Four, the Incredible Hulk en *Captain America* zijn vier boekjes met achtergrond informatie omtrent deze helden en herdrukken van comics. De boeken zijn geheel in kleur, tellen 63 pagina's en kosten *f* 11,90.
Genoemde Marvel uitgaven worden geïmporteerd door Fantastic Visions te Rotterdam.

Heavy Metal
In het aprilnummer weer, zoals gewoonlijk, veel werk uit Frankrijk. *Moebius* (John Difool), *Claveloux*. *Philippe Druillet* (Yragael), *Bilal* en *Schuiten* (Cymbiola). Verder strips van *Corben* (Den deel 2), *Segrelles* (The Mercenary), *Garcia* en *Fernando Fernandez*. 96 pagina's waarvan 72 in kleur. Prijs: *f* 7,90.

The Spirit
Nummer 32 is het laatste verschenen nummer. In dit 56 pagina's tellende nummer vinden we o.a. de verhalen *Tale of the dictator's reform* (waarin de Spirit Hitler ontmoet), *The last mile, Klink vs. the Octopus, Picnic* en *Subways*, 12 pagina's nieuw werk van Eisner. The Spirit wordt uitgegeven door Kitchen Sink en kost *f* 9,90.
Dezelfde uitgeverij bracht het album *Spirit Color Album* volume 1 op de markt. Een hardcover uitgave op groot formaat met 13 Spirit verhalen in kleur, waaronder *The origin of the Spirit, Sammy and Deliah, The perfect crime* en *Mr. McDool*. Het album telt 94 pagina's en kost *f* 39,50.

Bizarre Adventures
Bizarre Adventures is een zwart wit tijdschrift uitgegeven door Marvel met korte verhalen door de gebruikelijke Marvel tekenaars. Nummer 30 (februari '82) bevat vier verhalen betrekking hebbende op het thema *'Morgen'*. Medewerkenden aan dit nummer zijn o.a. *Bill Mantlo, Gene Day, John Buscema* en *Steve Skeates*.
Nummer 31 is aan het onderwerp *geweld* gewijd. Dit nummer telt 8 verhalen van o.a. *Frank Miller, Ralph Reese, John Byrne* en *Steve Skeates*. Beide nummers tellen 66 pagina's en kosten *f* 5,90.

Carl Barks
Ook uit Amerika komt binnenkort het boek *Uncle Scrooge, tales of imagination and high adventure*. Een super-de-luxe *Carl Barks*-boek met 300 pagina's herdrukte *Uncle Scrooge* verhalen. Tien verhalen die al eerder werden gepubliceerd, maar nu voor het eerst in de originele vorm, zoals Barks ze destijds tekende, en één gloednieuw Uncle Scrooge verhaal, speciaal voor dit boek gemaakt. Alle verhalen werden opnieuw ingekleurd door *Peter Ledger*. Het boek bevat 376 pagina's (300 pagina's strips, verder een uitgebreid interview met Barks en enkele artikelen over zijn werk), is zwaar gebonden, gedrukt op luxe papier, heeft een formaat van 22,5×30 cm en weegt maar liefst 3 kilo. Extra bij het boek bijgesloten is een lithografie van een door Barks speciaal voor het boek gemaakte schildering van *Dagobert* en *Donald Duck*, voorzien van Barks' handtekening. De oplage van het boek is 5000 exemplaren. De verkoopprijs van deze unieke uitgave zal in Nederland zo'n *f* 495,— gaan bedragen en het boek wordt geïmporteerd door Drukwerk uit Amsterdam.

SIGNALEMENT

/–/ Wellicht ter gelegenheid van de Boekenweek besloot Hans Matla tot de aktie 'Wakker schudden Ned. Boekhandel' /–/ Middels een rondschrijven meldt hij de ondergang van de boekhandel in Nederland en schrijft voor als medicijn de verkoop van strips /–/ Speciaal die van uitgeverij Panda /–/ Klaas van der Spoels *Kommer en Kwel* is beëindigd in de *Winschoter Courant* /–/ Zijn opvolger sinds januari is de 50-jarige Cor Hoekstra met *Ruiten Heer*, beter bekend als Cork /–/ Gelukkig weer een Nederlander /–/

(Advertentie)

INBINDMAPPEN
voor Pep.Eppo.Kuifje.
Donald Duck.Robbedoes
Fl. 9,90 p.s. (1/2 jaargang)
Marvelmappen Fl. 11,90 p.s.
(24 nummers)
Deze mappen zijn te bestellen d.m.v. overschrijving van het verschuldigde bedrag + F 5,00 porto kosten op onze giro 3812165 t.n.v. FANTASTIC VISIONS
Stripwinkel
Fantastic Visions
Goudsesingel 44 3011 KC Rotterdam
Tel. 010-331710

Sam's strip

HÉ! WAT IS ER AAN DE HAND?
IK HEB DE HELFT VAN DE RUIMTE AAN EEN AVONTUREN-STRIP VER-HUURD
ZIJ KONDEN DE RUIMTE GOED GEBRUIKEN EN IK HET GELD!
dumas 5-9

WEET JE DAT NIET MEER?
NEE, IK LEES DE STRIP NOOIT. DAAR WORD IK VERLEGEN VAN
© King Features Syndicate, Inc., 1962. World rights reserved.

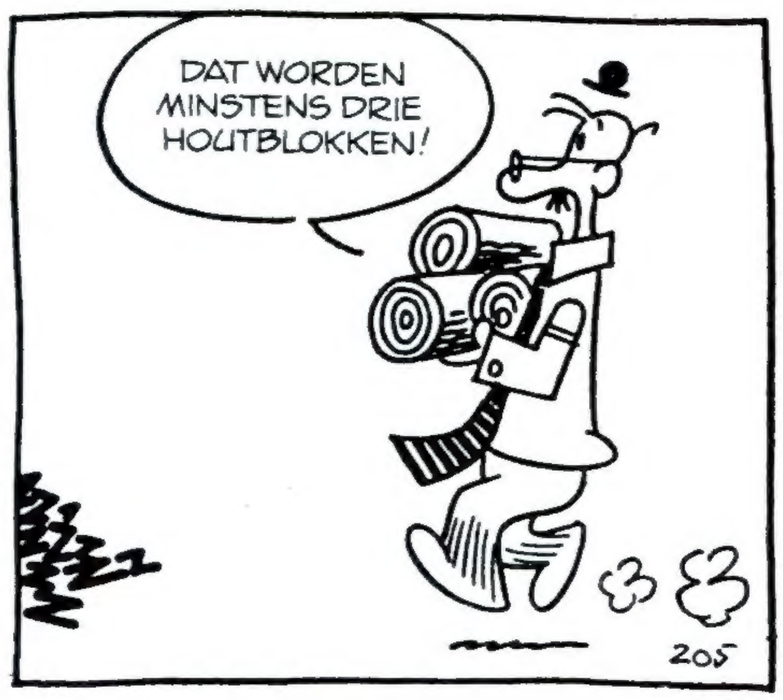

© King Features Syndicate, Inc., 1962. World rights reserved.

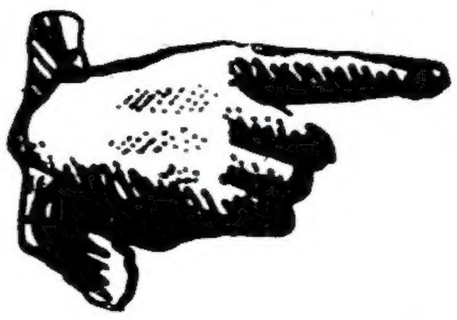

STRIPWINKELGIDS

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

STRIPWINKEL **GUUST**

In- en verkoop van stripverhalen

Torenpassage Breda, tel. 076-134153.
Geopend: maandag: 13.00-18.00 uur. Di t/m za: 11.00-18.00 uur. Donderdag tot 21.00 uur.

---

de Jacobijn

JACOBIJNESTRAAT 10
HAARLEM
TEL. 023-320782

ÉÉRSTE HAARLEMSE STRIPWINKEL!

DE LEKTUURHAL

*GESPECIALISEERD IN STRIPS

LEEUWARDEN
O/D KELDERS 10
05100-30756

HARTJE SHEEK
NWE BURGSTR. 3
05150-15510

HEERENVEEN
DRACHT 100 05130-25092

Stripwinkel Fantastic Visions

Goudsesingel 44 3011 KC Rotterdam
Tel.010-331710

RICHARD
Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923.

STRIP ANTIQUARIAAT + STRIPGALERIE PANDA

Frederikstraat 955-959
2514 LJ 's-Gravenhage,
telefoon 070-635950*
geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur

---

030-311461 's maandags gesloten

LAMBIEK
Kerkstraat 78, Amsterdam,
telefoon 020-267543

Nu ook een
STRIPSPECIAALZAAK
in Vlissingen
met de meest uitgebreide kollektie strips, ook Frans-Engelstalige.

GRAMM. STRIPS 76
DE STRIPWINKEL
Paul Krugerstraat 146-148
4381 WK Vlissingen, 01184-17054

Antiquariaat Nillco
oude strips en boeken

Nieuwlandstraat 25, Tilburg
013-431229 – 3 min. v. station

di.-wo.-vr. 12-6, do. 12-9, zat. 11-5

Stripwinkel 'Ombrosius' Amsterdam
Oostenburgergracht 69, 020-224680
Gesp. in stripweekbladen.
Molukkenstraat 86, 020-945969
gesp. in Ned. en Eng. Comics
Ook een uitgebreid Antiquariaat.

STRIPWINKEL DUMPIE
Nieuwe Rijn 18, Leiden, tel. 071-126404

BESLIST DE GOEDKOOPSTE MET ANTIQUARISCHE PRIJZEN!!
(meestal niet meer dan 60% van de katalogus prijs)

DE NOORMAN

lange hezelstr113 nymegen 071-226146

heuvelstr 103-4 tilburg 013-358319

Broerenstraat 4,
Arnhem, tel. 085-431398

STRIP- EN LECTUURSHOP/ SHOPPINGCENTER
Oudegracht 136, hoek Vinkenburgstraat
Utrecht, telefoon 030-334357

De grootste in Utrecht

Boektiek 37
Zeestraat 37, Beverwijk, telefoon 02510-23113

Openingstijden maandag tot vrijdag 10 tot 6 uur, zaterdag 10 tot 5 uur.

STRIPWINKEL **STORS**

SCHEFFERSPLEIN, DORDRECHT
078-142012
DAGELIJKS GEOPEND VAN 11.00 UUR T/M 17.30 UUR
ZATERDAGS DE GEHELE DAG
IN & VERKOOP VAN STRIPVERHALEN TEVENS ANTIQUARIAAT.